

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

Ústav slavistických a východoevropských studií

Bakalářská práce

Jitka Veselá

**Ukrajinská republikánská kapela a její působení
v Československu v roce 1919**

Praha 2010

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Tereza Chlaňová, Ph.D.

CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE
THE FACULTY OF ARTS

Department of Slavonic and East European Studies

Bachelor Thesis

Jitka Veselá

**The Ukrainian Republican Capella and its stay in
Czechoslovakia in 1919**

Prague 2010

The Thesis Work Supervisor:
Mgr. Tereza Chlaňová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 23.7.2010

.....
Jitka Veselá

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí Mgr. Tereze Chlaňové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, za podporu a vřelý přístup. Dále můj vřelý dík věnuji Prof. Mykolu Mušynkovi za cenné informace o Ukrajinské republikánské kapele. Děkuji i PhDr. Marku Příhodovi Ph.D. za pomoc a inspirativní rady při zpracování této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá Ukrajinskou republikánskou kapelou, jejím vznikem, působením v Československu v roce 1919 a následným ohlasem ve vybraném českém tisku. Celá práce je zasazena do historických souvislostí a kontextu česko-ukrajinských vztahů.

Klíčové pojmy:

Ukrajinská republikánská kapela, Ukrajinský národní soubor, koncertní vystoupení, Praha, O. I. Košyc', český tisk, Ukrajinská lidová republika, putování Kapely.

Summary

This thesis deals with the Ukrainian Republican Capella, its origins, concerts in Czechoslovakia in 1919 and the subsequent response in selected Czech press. The whole work is framed within a historical context, and context of Czech-Ukrainian relations.

Key words

Ukrainian Republican Capella, Ukrainian National Choir, concerts, Prague, O. I. Koshyc, Czech press, the Ukrainian People's Republic, Capella's travel.

Obsah

Úvod	7
1. Vznik Ukrajinské republikánské kapely a její charakter	10
1.1. Předpoklady a okolnosti vzniku Ukrajinské republikánské kapely	10
1.2. Založení Ukrajinské republikánské kapely	12
1.3. Repertoár Kapely	17
1.4. Osobnost Ukrajinské republikánské kapely - Oleksandr Ivanovyč Košyc´	18
2. Vývoj česko-ukrajinských vztahů v 19. a v první třetině 20. století a jejich proměna pod vlivem koncertního turné Ukrajinské republikánské kapely	21
1.5. Česko-ukrajinské vztahy v 19. století	21
1.6. Cesta Ukrajinské republikánské kapely do Československa	24
1.7. Působení Ukrajinské republikánské kapely v Československu	25
1.8. Evropské a světové turné Ukrajinské republikánské kapely	31
1.9. Přehled tiskovin referujících v roce 1919 o Ukrajině a Ukrajinské republikánské kapele	33
1.9.1. Zprávy o Ukrajině v českém tisku v roce 1919	33
1.9.2. Zprávy o Ukrajinské republikánské kapele v českém tisku v roce 1919	37
1.10. Změna pohledu obyvatel Československa na Ukrajinu po příjezdu Ukrajinské republikánské kapely	38
Závěr	41
Seznam příloh	42
Seznam použité literatury	49

Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce je Ukrajinská republikánská kapela¹ a její působení v Československu v roce 1919. Práce si klade za cíl podrobně popsat a analyzovat činnost Ukrajinské republikánské kapely, hudebního tělesa reprezentujícího Ukrajinskou lidovou republiku v Československu v roce 1919. Druhým pilířem práce je detailní zmapování ohlasu jednotlivých vystoupení Ukrajinské republikánské kapely ve vybraném českém tisku.

Problematika česko-ukrajinských vztahů, včetně otázek spojených s ukrajinskou emigrací v meziválečném Československu, je vesměs velmi dobře zmapována. Velké oblibě badatelů se těší zvláště jednotlivé peripetie příchodu ukrajinských emigrantů na české území po neúspěšných bojích za nezávislost Ukrajiny. Z různých pohledů byla rovněž zdokumentována činnost tisíců Ukrajinců v meziválečných a válečných letech v Československu. Práce mapující historické okolnosti vzniku pražské ukrajinské komunity má na svém kontě B. Zilynskyj²; jednotlivým ukrajinským institucím existujícím ve zmíněném období se věnuje M. Mušinka³; problematikou pražské školy ukrajinských básníků se systematicky zabývá A. Morávková⁴; ukrajinské výtvarné umění v meziválečném Československu mapuje O. Pelenská⁵. Nutné je rovněž zmínit řadu aktivit Slovanské knihovny zaměřených na výzkum různých aspektů ruské, ukrajinské a běloruské emigrace zmiňovaného období⁶.

¹ V celé práci používám kromě plného názvu Kapely i zkratku URK.

² Zilynskyj, Bohdan. *Ukrajinci v Čechách a na Moravě. (1894) 1917 – 1945 (1994)*. Praha 1995; Zilynskyj, Bohdan. *Ukrajinci v Čechách a na Moravě : stručný nástin dějin*, 2002.

³ Mušinka, Mykola. *Muzeum osvobozené boje Ukrajiny v Praze a osudy jeho fondů*. Praha 2005; Мушинка, Микола. *Музей Визвольної Боротьби України та доля його фондів = The Museum of the Ukrainian Independence Movement and the History of Its Collections*. Мельбурн 1996; Мушинка, Микола. *Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів : історико-архівні нариси*. Київ 2005.

⁴ *Děti stepní Hellady. Pražská škola ukrajinských emigrantských básníků*. Sestavila A. Morávková. Praha 2001; Morávková, Alena. *Pražská ukrajinská poetika*. Praha 2001. Kromě toho A. Morávková sestavila několik zrcadlových vydání děl jednotlivých básníků pražské školy.

⁵ Пеленська, Оксана. *Український портрет на тлі Праги : українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехословаччині*. New-York – Praha 2005.

⁶ V roce 1995 byla organizována konference „Ruská, ukrajinská a běloruská emigrace mezi dvěma světovými válkami v Československu“. V témže roce vyšla publikace autorů V. Podaného a H. Barvíkové *Ruská a ukrajinská emigrace v Československé republice 1918-1938*. Na ni navazuje publikace *Emigrace z Ruska v meziválečném Československu. Prameny v českých, moravských a slezských archivech* (2000). V roce 1996 vydala Slovanská knihovna trojdílnou bibliografickou publikaci *Práce ruské, ukrajinské a běloruské emigrace vydané v Československu 1918-1945*. Mohli bychom dále pokračovat výčtem konferencí a konferenčních sborníků týkajících se činnosti jednotlivých ukrajinských institucí existujících v meziválečném Československu.

Z výše uvedeného je patrné, že ohnisko badatelského zájmu se váže spíše k aktivitám ukrajinských emigrantů. Období, jež předcházelo tomuto „exodu“, tzn. problematika česko-ukrajinských vztahů související s obdobím existence Ukrajinské lidové republiky, stojí v pozadí vědeckého zájmu. Právě zde můžeme hledat jednotlivá témata, která zůstávají opomíjena, nejsou dosud uceleně zpracována a vybízejí k důkladnému zhodnocení. Jedním z nich je Ukrajinská republikánská kapela a její působení v Československu, což je téma, které zůstává v současné době zcela mimo oblast zájmu badatelů.

Jedinou českou monografií zabývající se existencí Kapely je dílo Zdeňka Nejedlého *Ukrajinská republikánská kapela* (1920). Vzhledem k jednostrannému pohledu autora se ovšem jedná o text značně kontroverzní. Zmínky o URK se objevují ve zmiňovaných publikacích B. Zilynského, avšak detailní česká studie zaměřená na URK chybí. Z ukrajinských materiálů mohu jmenovat kapitolu z monografie *Ukrajinská emigrace (Українська еміграція, 1942)* S. Narižného, která obsahuje nejdůležitější informace týkající se Kapely a mapuje základní peripetie jejího putování. Autentické materiály vycházející z vlastních vzpomínek na činnost Kapely nalezneme v publikaci O. Pelens'kého *Světové koncertní turné Ukrajinské republikánské kapely: vzpomínky účastníka (Світова концертна подорож української республіканської капелі: спомини учасника, 1933)* a v knihách O. A. Košuce *Vzpomínky (Спогади, 1947-48)* a *Spisni přes celý svět. Cesta Ukrajinské republikánské kapely (3 пісню через світ. Подорож Української республіканської капелі, 1952-1974)*. Zahraniční kritiky hodnotící vystoupení URK obsahuje publikace *Ukrajinská píseň za hranicemi. Světové koncertní turné ukrajinského národního souboru pod vedením Oleksandra A. Košuce (Hlas zahraniční kritiky) (Українська пісня за кордоном. Світова концертна подорож українського національного хору під проводом Олександр А. Кошучя (Голос закордонної критики), 1929)*. Zajímavým doplňkovým materiálem je ručně psaná *Patětní knížka Republikánské Kapely (Пам'ятна книжка Республіканської Капелі)*.

Kromě uvedených knižních publikací existují pouze informativní dobové články v jednotlivých periodikách (*Народна Воля*, Скрентон 1932; *Lidové noviny*, Brno 1919; *Národní listy*, Praha 1919; *Národní politika*, Praha 1919; *České slovo*, Plzeň 1919).

Kromě výše zmíněných pramenů jsem čerpala i z informací prof. Mykoly Mušinky, který mi poskytl osobní konzultace.⁷

Z uvedeného přehledu literatury a materiálů k danému tématu je patrné, že zde zcela chybí současný ucelený pohled na vznik a působení Kapely. Cílem této práce je tedy vytvoření souhrnného přehledu mapujícího předpoklady a peripetie vzniku URK, její následné putování po Československu (a okrajově i po jiných zemích) a v neposlední řadě i ohlas, který vystupování Kapely vyvolalo v českých zemích. Věřím, že práce přispěje k pochopení důležitosti existence tohoto souboru, který výrazně ovlivnil pohled obyvatel Československa na nově vzniklou samostatnou Ukrajinskou lidovou republiku, a nejen to – i na Ukrajinu jako takovou.

Práce je strukturována do několika oddílů, z nichž každý je zaměřen na jiný aspekt týkající se vzniku a činnosti Kapely. V úvodní části (1. kapitola) seznamuji čtenáře s historickými událostmi, které předcházely vyhlášení Ukrajinské lidové republiky, zabývám se předpoklady vzniku Ukrajinské republikánské kapely v roce 1919, představuji v základních obrysech repertoár, s nímž Kapela vystupovala a věnuji se rovněž nejvýznamnější osobnosti URK, jejímu dirigentovi O. A. Košycovi.

Jádrem práce jsou kapitoly o vzniku, složení a osobnostech Ukrajinské republikánské kapely a dále putování Ukrajinské republikánské kapely po Československu a jiných zemích Evropy a světa. V závěrečné části se snažím čtenáře seznámit s ohlasy na působení Ukrajinské republikánské kapely v Československu na základě rozboru článků v jednotlivých periodikách.

⁷ Mykola Mušinka je významný odborník na problematiku meziválečné ukrajinské emigrace, etnograf a folklorista. V současné době působí na univerzitě v Prešově.

1. Vznik Ukrajinské republikánské kapely a její charakter

1.1. Předpoklady a okolnosti vzniku Ukrajinské republikánské kapely

Doba, která bezprostředně předcházela vzniku Ukrajinské lidové republiky, a tedy i vzniku Ukrajinské republikánské kapely, patří k jednomu z nejpřelomovějších období ukrajinské historie. V té době se zcela mění politické uspořádání Evropy, na troskách dvou impérií (Rakouska-Uherska a Ruského impéria) vznikají nové státní útvary, mezi nimi i Ukrajinská lidová republika a Československo. Ukrajinská republikánská kapela se stala v tomto období spojovacím prvkem mezi Ukrajinci a obyvateli Československa.

Vzhledem k tomu, že vznik URK přímo souvisí s existencí Ukrajinské lidové republiky, zaměříme se na politický vývoj na ukrajinském území, jež spadalo pod Ruské impérium.⁸ Přestože na počátku 1. světové války „činitelé carské vlády hned s vypuknutím války konstatovali s neskryvaným uspokojením, že nastal nejpříhodnější moment zbavit se jednou provždy ukrajinského hnutí“⁹, během roku 1915, kdy bylo zřejmé, že rozklad Ruského impéria nekontrolovaně postupuje, dochází k postupné aktivizaci ukrajinského hnutí. I navzdory opětovným represivním opatřením v roce 1916 nebylo možné činnost ukrajinských aktivistů započatou v předchozím roce již zastavit. Přestože na „podruské“ Ukrajině byl v souvislosti s politickým systémem vývoj politického myšlení do značné míry atrofován a představy budoucího uspořádání a role Ukrajiny v něm se formovaly jen pozvolna, postupně krystalizují jednotlivé síly snažící se definovat možné budoucí politické konstelace. Jen pro ilustraci, díky levicovým emigrantům z východní Ukrajiny v čele s V. Dorošenkem byl ve Lvově založen Svaz pro osvobození Ukrajiny (Союз визволення України, dále jen SVU), který v průběhu 1. světové války otevřeně prohlašoval za svůj cíl vznik nezávislého ukrajinského státu. SVU vydával popularizační brožury o Ukrajině a také vysílal své zástupce do evropských hlavních měst, aby seznamovali veřejnost i diplomaty s cíli ukrajinské politiky.

⁸ V této podkapitole čerpám z několika publikací: BOJKO, O., GONĚC, V.: *Nejnovější dějiny Ukrajiny*, Brno 1997, s. 11-52.; MAGOCSI, P.R.: *A History of Ukraine*, Cambridge 1978; СУБТЕЛЬНИЙ, О.: *Україна. Історія*, Київ 1993; BOCZKOWSKI, H.: *Ukrajina a ukrajinská otázka*, Praha 1915.

⁹ BOJKO, O., GONĚC, V.: *Nejnovější dějiny Ukrajiny*, Brno 1997, s. 22.

Revoluční události v únoru a říjnu roku 1917 vedly k definitivnímu zániku Ruského impéria. Na Ukrajinu se velmi záhy dostaly informace o ruské Únorové revoluci, což samozřejmě vyvolalo odpovídající reakce. Ruští političtí aktivisté v Kyjevě vytvořili tzv. Výkonný výbor společenských činitelů, který začal pracovat jako lokální orgán prozatímní petrohradské vlády. Kyjev se stává centrem ruských sil v rámci celé Ukrajiny. Zároveň s tím se velmi rychle konsolidovalo i ukrajinské hnutí, zvláště s návratem ukrajinských politických činitelů z vyhnanství a z vězení. Prvotní představy o možném budoucím postavení Ukrajiny jsou ovšem zakládány na naivní a mylné iluzi, že dojde k spravedlivému rusko-ukrajinskému vyrovnání, z čehož vyplynula myšlenka možné autonomie Ukrajiny v rámci Ruska. Tato myšlenka je ovšem postupně korigována paralelním cílem – „samostatně svolat Celoukrajinské ústavodárné shromáždění, které samo rozhodne o státoprávním uspořádání Ukrajiny“¹⁰ Z iniciativy několika politických stran vzniká v březnu roku 1917 na Ukrajině Centrální rada, v dubnu na Ukrajinském národním kongresu je volena v novém složení, aby nabyla reprezentativnějšího profilu. Stává se jakýmsi „provizorním parlamentem Ukrajiny“¹¹. Velmi rychle se začínají vytvářet politické strany a organizace, které směřují své úsilí k autonomizaci Ukrajiny. Se vznikem nové politické strany ukrajinských eserů (Українська партія соціалістів-революціонерів) začínají narůstat požadavky na samostatnost Ukrajiny. Po nepříliš úspěšných jednáních představitelů s Prozatímní vládou vydává Centrální rada v červnu roku 1917 tzv. „I universal“, demonstrující jeden z prvních kroků ke vzniku samostatné Ukrajiny. Po Říjnové revoluci, kdy končí ostré tahanice Centrální rady s Prozatímní vládou o moc, jsou postupně vydány další universaly, vedoucí až k závěrečnému IV. universalu (25. ledna 1918), jímž je vyhlášena plná suverenita a nezávislost Ukrajinské lidové republiky.

Události v této době ovšem nabývají rychlý spád – v krátkých časových úsecích střídá postupně jedna armáda druhou – v průběhu ledna roku 1918 obsazují většinu území Ukrajiny bolševické jednotky, v dubnu téhož roku se hetmanem Ukrajiny stává generál Pavlo Skoropads'kyj podporovaný Německem. Centrální rada je přímo fyzicky rozehnána německým vojenským oddílem. Režim hetmanství existuje do prosince roku 1918, kdy je znovu obnovena Ukrajinská lidová republika. V tomto období se politická situace dramaturgizuje na nejvyšší míru. Začíná dlouhé období bojů mezi různými politickými silami, na Ukrajině se postupně pohybuje několik armád (bolševická

¹⁰ Tamtéž, s. 32.

¹¹ Tamtéž, s. 33.

armáda, vojska Direktoría¹², vojska Dohody, haličská armáda, polská armáda, Děnikin a Bílá armáda, anarchistické skupiny Machna a Grygorjeva), jednotlivá ukrajinská území se střídavě ocitají v rukou jednotlivých mocenských uskupení, k tomu se přidružují živelná povstání proti bolševikům, činnost partyzánských oddílů, rolnická povstání proti Děnikinovi apod. Je patrné, že v tomto období ukrajinské snahy o udržení a rozvoj nezávislého státu zcela krachují. Po několika neúspěšných spojenečtvích a pokusech o znovuzískání moci dochází ke konečné likvidaci vojsk Direktoría a definitivnímu odchodu pozůstatků někdejší ukrajinské vlády na západ. V červnu roku 1920 se Ukrajina definitivně dostala pod bolševickou nadvládu; o dva roky později vznikla Ukrajinská sovětská socialistická republika.

1.2. Založení Ukrajinské republikánské kapely

Z předchozí kapitoly je zcela zřejmé, že v popsané nejisté a nestabilní politické situaci se zákonitě nově vzniklá Ukrajinská lidová republika a její vláda snažily různými způsoby zvýšit prestiž nejen na domácí půdě, ale i za hranicemi Ukrajiny. Vyvíjeli řadu aktivit, které jim měli zajistit mezinárodní podporu, což se ovšem vždy neseťkávalo s odpovídajícím pochopením. Vítězné dohodové mocnosti přijímaly ukrajinské státočtvorné snahy s očividnou nedůvěrou a s minimálním entusiasmem. Vzhledem k tomu, že i v řadách odborné vzdělané evropské veřejnosti byla z pochopitelných důvodů Ukrajina asociována především s Ruským impériem a ukrajinská otázka hrála nevýznamnou roli v tehdeším povědomí evropských politiků, bylo nutné uvažovat o zvýšení míry obeznámenosti s tímto nově vzniklým státním útvarem.

Snahy o propagaci Ukrajinské lidové republiky směřovaly i do nově vzniklého Československa. Díky iniciativě O. Borkovského, „který jako první z pražských Ukrajinců dokázal navázat osobní kontakt s prezidentem T. G. Masarykem“¹³ a díky Masarykově vstřícnému postoji vůči ukrajinským snahám došlo k příjezdu členů diplomatické mise Ukrajinské lidové republiky do Prahy. Jak poznamenává B. Zilynskyj „Ukrajina postrádala vyškolené diplomaty a jejich roli museli vykonávat představitelé národní inteligence. Proto se vedoucím představitelem mise stal básník a překladatel Maksym Slavinskyj, jemuž sekundoval významný filolog, univerzitní

¹² Direktorium je ustaveno v listopadu roku 1918 z iniciativy sil politického tábora Centrální rady. V jeho čele stál V. Vynnyčenko.

¹³ ZILYNSKYJ, B.: *Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917 – 1945 (1994)*, Praha 1995, s. 19.

profesor Stepan Smal'-Stockyj, spisovatel a překladatel Vasyl Koroliv-Staryj se svojí manželkou, která byla rovněž literárně činná, O. Bokovskij a další. Na práci mise se po určitou dobu podílel také V. Švihovský – jeden z Čechů žijících před revolucí na Ukrajině.¹⁴

Součástí propagačních aktivit ukrajinské mise se stala i série drobných knížek v edici „Poznáváme Ukrajinu (Sbírka informačních a časových pojednání o ukrajinské otázce)“ vydaná nákladem ukrajinského vydavatelského družstva „Čas“ (Kyjev-Praha). Autory jednotlivých titulů této edice byli jak ukrajinští intelektuálové (kromě prací Š. Smal-Stoc'kého¹⁵ se zde objevují publikace významných osobností ukrajinského veřejného života jako byl M. Hruševs'kyj¹⁶ či D. Dorošenko¹⁷), tak i Češi určitým způsobem spříznění a spojení s Ukrajinou (J. Nečas¹⁸) či tací, pro něž byla ukrajinská kultura součástí profesionálního zájmu (J. Máchal¹⁹).²⁰

Dalším projektem, který vznikl s cílem propagovat Ukrajinskou lidovou republiku za hranicemi, byla i Ukrajinská republikánská kapela. Nebyla jediným nositelem ukrajinských tradic, zvyků a kultury, ale téměř po celé Evropě zanechala nejsilnější a nejtrvalejší stopy. Tento soubor sehrál velkou roli nejenom na poli kulturním, ale můžeme i s trochou nadsázky hovořit o diplomatické misi.

Je nutné říci, že před založením Ukrajinské republikánské kapely existovaly v Kyjevě i jiné pěvecké soubory, např. pěvecký soubor Davydovs'kého, studentský pěvecký sbor O. Košyce, První ukrajinský národní pěvecký soubor z Kyjeva (déle jen

¹⁴ Tamtéž, s. 19.

¹⁵ Kromě publikace *Vyhličky pravé vzájemnosti Československa a Ukrajiny* (Kyjiv- Praha : Čas, 1919) se jednalo o knížku s názvem *Lvov, srdce západní Ukrajiny* (Kyjiv-Praha : Čas, 1919).

¹⁶ HRUŠEVSKYJ, M.: *Ukrajina a Rusko*, Kyjiv-Praha : Čas, 1919.

¹⁷ DOROŠENKO, D.: *Mezinárodní orientace Ukrajinců za války a revoluce*, Kyjiv-Praha : Čas 1919.

¹⁸ NEČAS, J.: *Upřímné slovo o stycích česko-ukrajinských*. Kyjev- Praha : Čas 1919.

J. Nečas (1888-1945), poslanec a ministr několika československých vlád. Pracoval v letech 1912-1914 jako inženýr státní stavební služby na Zakarpatí a Bukovině. Po vzniku Československa začal jako znalec poměrů pracovat na Podkarpatské Rusi (tajemník guvernéra Podkarpatské Rusi). V letech 1920-1924 pracoval jako odborný rada v Kanceláři prezidenta Masaryka, měl na starosti záležitosti Podkarpatské Rusi. Vybrané publikace: *Ukrajinská otázka* (1918), *Prosím za jeden slovanský národ* (1918), *Východoevropská tradice a Ukrajina* (1919).

¹⁹ MÁCHAL, J.: *Taras Ševčenko*. Praha : Čas, 1919.

J. Máchal (1855-1939), literární historik, slavista. Zabýval se písemnictvím všech slovanských národů. Mezi další publikace zmíněné edice patří: Dr. KORDUBA, *Bukovina*; GOZDAWA, O.: *Uherská Ukrajina*, Kyjiv- Praha : Čas, 1919; DNISTRANS'KYJ, S.: *Ukrajinci Čechům*, Kyjiv-Praha : Čas 1919; BOČKOVSKYJ, O. I.: *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození*, Kyjiv-Praha : Čas, 1919.

²⁰ Informace o aktivitách ukrajinské mise v Československu čerpám z článku: CHLAŇOVÁ, T.: „Vyhličky pravé vzájemnosti Československa a Ukrajiny“ Š. Smal-Stoc'kého jako idealistický koncept vzájemných vztahů Čechů a Ukrajinců“, In: Матеріали Міжнародної наукової конференції „Меценат та культура громадського дарунку в Центральній Європі XIX – XX століття“ 11-13 травня 2008 р. Чернівці 2009, s. 19-27.

PUNPSK).²¹ PUNPSK existoval jako první oficiální pěvecký soubor na nově vzniklé Ukrajině. Právě PUNPSK sehrál důležitou roli v budoucnosti URK. Na velkém koncertu PUNPSK, který byl věnován ukrajinskému skladateli Kyrylu Stecenkovi, se setkávají O. Prychod'ko, K. Stecenko, M. Leontovyč, O. Košyc', O. Pelens'kyj a S. Petljura.²² Na tomto koncertě se zrodila prvotní myšlenka založení URK. V prosinci roku 1918 předkládají O. Pelens'kyj a S. Petljura již oficiální návrh na vznik Kapely K. Stecenkovi, tehdejšímu vedoucímu Hudebního oddělení Ministerstva národní osvěty Ukrajinské lidové republiky (Музичний відділ Міністерства Народної Освіти Української національної республіки). Odtud návrh putoval k pracovníku Hudebního oddělení Oleksandru Prychod'kovi, který dále o návrhu jednal s O. I. Košysem, vedoucím Etnografické sekce.²³

Podle oficiálního projektu měla Kapela úlohu státního zástupce Ukrajinské lidové republiky (dále jen ULR.). Soubor se měl skládat z nejlepších zpěváků a zpěvaček. Měl čítat přibližně 100 členů. Dále bylo nařízeno, že z PUNPSK smělo odejít pouze 12 zpěváků²⁴, zbytek souboru měl být vytvořen za pomoci výběrových konkurzů. Dobové prameny píší, že se do Kyjeva sjelo nečekaně mnoho uchazečů ze všech koutů Ukrajiny. Konkurzy probíhaly v budově Hudebního institutu M. Lysenka²⁵, komise vybírala kandidáty, kteří měli dobrý hlas, hudební sluch a základní znalosti čtení z not. Hlavním představitelem komise nebyl nikdo jiný než O. I. Košyc'.²⁶ Podle L. Bezručka byli členové Kapely nejen skvělí zpěváci, ale rovněž lidé s jasným povědomím o své národní identifikaci a své loajalitě k nově vzniklé Ukrajinské lidové republice.

Ukrajinská republikánská kapela vznikla 25. ledna 1919, byla ustanovena zákonem jako reprezentativní soubor, který měl šířit povědomí o nově vzniklé Ukrajině za jejími hranicemi. Zpěváci byli zaměstnáni jako státní úředníci a pobírali státní platy a měli právo na dovolenou z úřadu.²⁷ Administrativní práce se ujali dva vynikající hudebníci Kyryl Stecenko a Oleksandr Košyc', k nimž se přidružil skvělý organizátor

²¹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 1. *Народна Воля*, Скрентон, 27 лютого 1932, 21, № 23, с. 3.

²² Je nutné podotknout, že tento koncert se uskutečnil 18. prosince 1918. 14. prosince 1918 abdikoval hetman I. Skoropads'kyj. 19. prosince byl Kyjev obsazen povstaleckými oddíly (síly Centrální rady).

²³ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська пісня закордоном*, Прага 1941, с. 4.

²⁴ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 1. *Народна Воля*, Скрентон, 27 лютого 1932, 21, № 23, с. 3.

²⁵ Музичний Інститут імені М. Лисенка.

²⁶ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 1. *Народна Воля*, Скрентон, 27 лютого 1932, 21, № 23, с. 3.

²⁷ Тамtéž.

pěveckých ukrajinských sborů O. Prychod'ko. Do vedení tohoto souboru byl vybrán jako dirigent O. I. Košyc'.

Již od svého vzniku se Kapela potýkala s řadou problémů. V únoru roku 1919 byl Kyjev dobyt sovětským vojsky a Rudá armáda rozprášila ještě nesoustředěné členy URK do všech částí Ukrajiny.²⁸ Značně oslabená Kapela vycestovala 4. února 1919 z Kyjeva se skladatelem Kyrylem Stecenkem do Vinnyce. Zde se ke Kapele připojila další část členů vybraných již dříve v Kyjevě a pokračovalo se do Kamence Podolského.²⁹ V Kamenci Podolském se ihned začalo s výběrem dalších členů souboru. Převážná část zpěváků a zpěvaček byla vybrána z členů Národního souboru v Kamenci Podolském. Právě v tomto městě začal dirigent O.I. Košyc' spolu se svou pomocnicí Platonidou Ščurovs'kou nacvičovat první skladby.³⁰ Kapela v této fázi čítala 75 zpěváků a 5 členů administrace.³¹ Přestože podstatná část materiálů Kapely zůstala v Kyjevě, díky velkým zkušenostem právě zmiňovaného O. I. Košyce mohla URK pokračovat ve svém poslání.

Členové Kapely byli z různých částí Ukrajiny, měli různé vzdělání. L. Bezručko uvádí, že 10 členů mělo vysokoškolské vzdělání (bylo zde několik studentů a studentek vysokých škol, dále učitelé), ostatní část osazenstva měla především středoškolské a základní vzdělání, nebyli zde zpěváci bez vzdělání.³² Největší část souboru byla z Kyjeva a Kyjevské oblasti, Poltavské oblasti, Haliče a Černihovské oblasti. Velmi málo členů bylo z Besarábie a Bukoviny.³³ Zpěváci mezi sebou hovořili několika jazyky, např. rusky, polsky, německy a samozřejmě také ukrajinsky. Tento fakt se však změnil s příjezdem do Prahy, kde jim bylo zakázáno hovořit jiným jazykem než ukrajinským, dokonce sám O. I. Košyc' rozhodl, že kdo bude mluvit jiným jazykem než ukrajinským, bude pokutován.³⁴ Tato situace však nikdy nevyvstala.

Povinností každého zpěváka bylo účastnit se zkoušek a koncertů.³⁵ Po skončení vystoupení mohli členové Kapely v době koncertního turné nakládat se svým volným časem dle vlastního uvážení, např. při koncertování po Československu zpěváci URK často trávili svůj volný čas tím, že se seznamovali se způsobem života místních

²⁸ NEJEDLÝ, Z.: *Ukrajinská republikánská kapela*, Praha 1919, s. 15.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Platonida Ščurovs'ká byla později docentkou na Ukrajinském pedagogickém institutu v Praze, kde působila na oddělení hudby

³¹ NEJEDLÝ, Z.: *Ukrajinská republikánská kapela*, Praha 1919, s. 16.

³² БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 3. *Народна Воля*, Скрантон, 1 березня 1932, 21, № 24, с. 3.

³³ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська еміграція*, Прага 1942, с. 21.

³⁴ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 4. *Народна Воля*, Скрантон, 5 березня 1932, 21, № 26, с. 3.

³⁵ Тамtéž.

obyvatel, návštěvou historických a technických památek. Z článku L. Bezručka je například patrné, že 4. května 1919 se všichni členové URK vydávají na prohlídku Prahy za doprovodu svých příznivců.

Z dobových fotografií jsem zjistila, že měnili i své kostýmy, na prvních vystoupeních v Československu vystupují v národních krojích, poté byly pro muže ušity tmavé žakety, pro ženy hedvábné bílé sukně. Tímto oblečením se měli přiblížit evropskému vzezření.

Velkým úskalím pro URK byla finanční stránka. V lednu roku 1919 byl vytvořen účet pro URK, který byl zřízen Radou ministerstev nově vzniklé Ukrajiny. Kapela byla přiděleny finance na koncertní turné po Evropě. Následně byla v Berlíně zřízena Komise pro finanční otázky Kapely.³⁶ Finanční stránku souboru zabezpečoval již zmíněný O. Prychod'ko.

Peníze vždy přicházely na koncertní turné s velkým zpožděním, např. již na prvním koncertě Kapely ve Stanislavi se hlavnímu administrátorovi URK O. Prychod'kovi nedařilo peníze z Berlína získat.³⁷

V době, kdy přijíždí Kapela do Prahy (2. května 1919), byla již téměř bez jakýchkoliv financí. Členové Kapely si museli půjčovat, z toho důvodu konzul Ukrajinské lidové republiky, profesor M. A. Slavins'kyj³⁸, zapůjčil URK sto tisíc okolokovaných korun československých. Z tohoto rozpočtu každý člen Kapely pobíral 50 korun denně v průběhu finanční krize Kapely.³⁹

Kapela měla za cíl představovat nově vzniklou Ukrajinskou lidovou republiku v zahraničí. Dříve byli s cílem propagace vysíláni ukrajinští představitelé, aby reprezentovali politický i veřejný život Ukrajiny. Žádný z nich ovšem nevyvolal takové nadšení a ohlas jako příjezd URK do Československa v květnu roku 1919. Členové URK byli kulturními i politickými velvyslanci, kteří představovali Ukrajinu nenásilnou formou, prostřednictvím hudby, zpěvu, tradic, zvyků a folklóru. Kapela ukazovala ukrajinský jazyk jako jazyk bohatý, schopný vytvořit písně, poezii či prózu.

³⁶ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська еміграція*, Прага 1942, с. 21.

³⁷ NEJEDLÝ, Z.: *Ukrajinská republikánská kapela*, Praha 1919, s. 68.

³⁸ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська пісня закордопом*, Прага 1941, с. 23.

³⁹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 4. *Народна Воля*, Скрантон, 5 березня 1932, 21, číslo 26, № 3.

1.3. Repertoár Kapely

Podle romantické teorie je lidová píseň hlavní pokladnicí národního ducha.⁴⁰ Zachycuje historii, zvyky a tradice daného národa. Tím, že podstatná část repertoáru URK byla tvořena lidovými písněmi, které vycházely z lidových tradic a zvyků, mohla tak Kapela posluchačům na svých koncertních vystoupeních názorně představit svoji historii, kulturu a tradice.

Bohatost ukrajinské lidové hudby je všeobecně známa, v českém prostředí byly již v průběhu 19. století populární například balady a dumy legendárních lidových pěvců – kobzarů. Lidová píseň tvořila velmi důležitý inspirační zdroj i ve vývoji ukrajinské umělé hudby a můžeme říci, že tvorba skladatelů působících v 19. a na počátku 20. století byla z velké části komponována jako odraz ukrajinských lidových tradic. Dá se říci, že všechny národní skladatelské školy vycházely ze směru staroromantického⁴¹, který byl založen právě na úzkém propojení s lidovou písní. Umělé skladby (opery, operetky apod.) významných ukrajinských skladatelů – M. V. Lysenka či K. V. Stecenka dokazují silný vliv lidové tvorby. Na západní Ukrajině, konkrétně v Haliči, působil S. Ljudkevyč, který již netvořil v staroromantickém duchu, ale přikláněl se k modernějším směrům. Výrazná část díla zmíněných skladatelů je tvořena skladbami určenými pro interpretaci velkými pěveckými soubory. Jejich bravurní a originální zpracování ukrajinského folklóru tak mělo možnost oslovit posluchače právě v podání velkých pěveckých souborů, jakým byla i URK.

Kromě vlastní originální tvorby inspirované folklórem zmínění skladatelé vytvářejí velkou řadu úprav lidových písní pro účely sborové interpretace. Tyto úpravy byly nutné vzhledem k tomu, že podstatou sborového zpěvu je vícehlasnost⁴², tzn. k jednomu hlasu se připojuje druhý, vytvářejí mezi sebou kontrasty a zase splývají, a také polyfonie⁴³, jež dbá na melodickou samostatnost hlasů, což dokáže umocňovat lidový ráz.

Na koncertech URK měli posluchači možnost vyslechnout duchovní skladby, staré lidové ukrajinské písně (včetně koled), nové umělé ukrajinské písně, složené právě pro účel reprezentace nově vzniklé Ukrajiny.⁴⁴ Později byl repertoár obohacen i o národní

⁴⁰ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська пісня закордопом*, Praha 1941, s. 4.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² NEJEDLÝ, Z.: *Ukrajinská republikánská kapela*, Praha 1919, s. 39.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Jednalo se např. o následující skladby: „Ой пряду, пряду“ („Ach, předu, předu“, autorem byl M. Leontovyč), „Щедрик“ („Ščedrik“ - vánoční koleda, která je do dnešních dní velmi populární na Ukrajině, autorem byl M. Leontovyč), „Ще не вмерла Україна“ („Ukrajina ještě nezemřela, M. Verbits'kyj), „Ми гайдамаки“ („My hajdamáci“, L. Lerpkoj).

ukrajinskou hymnu. Většinou byly zpívány i písně a hymny států, ve kterých Kapela koncertovala. Na koncertním vystoupení po Československu zazněla například píseň „Moravo“ a rovněž národní hymna „Kde domov můj“ aj.

1.4. Osobnost Ukrajinské republikánské kapely - Oleksandr Ivanovyč Košyc'

Oleksandr Ivanovyč Košyc' - tento znamenitý dirigent, skladatel, pedagog, hudebník, ale především nejlepší znalec ukrajinské lidové písně té doby byl od počátku jedním z hlavních „mozků“ URK a jejím dirigentem.

Ihned po revoluci v roce 1905 začíná na Ukrajině zakládat pěvecké soubory a stává se jejím velkým propagátorem.⁴⁵ Jeho hlavním úkolem bylo seznamovat veřejnost se skladbami ukrajinských skladatelů, zejména pak s úpravami lidových písní. Jeho koncerty hojně navštěvovalo publikum a staly se centrem národního hudebního hnutí na Ukrajině. Ve všech jeho sborech vládla svoboda a zároveň pořádek. Je znám jeho obrovský cit pro rytmus a melodii, které jsou tak potřebné pro jakýkoliv soubor. Často upravuje skladby přímo na míru daného souboru. Samozřejmě rovněž skládá, aby obohatil repertoár svého souboru. Košyc' byl znám tím, že překvapoval nejen diváky, ale i své zpěváky. Skladby se pilně cvičily na zkouškách, ale úpravy písní probíhaly přímo při vystoupeních. Tím vytvářel velké napětí jak pro posluchače, tak i pro své svěřence. On byl duchem svého souboru, všechna vystoupení velmi prožíval, jak mimikou, tak i svými gesty, což bylo patrné i pro diváka laika.

Oleksandr Ivanovyč Košyc' se narodil 30.8. 1875 ve vsi Romašky, která byla součástí Zvenyhorského újezdu v Kyjevské gubernii.⁴⁶ Na rozvoj náboženského a národního uvědomění budoucího skladatele měl velký vliv jeho otec, ale také jeho matka, která mu v dětství zpívala písně čumackého a kozáckého původu. Od útlého dětství byl veden k hudbě. Studoval v Bohuslavském semináři, kde se mimo jiné nacházela i veliká knihovna. Košyc' začíná číst nejznámější světové autory té doby. Ruskou literaturu ze začátku odmítá, spíše čte ruské časopisy, a to především *Безме в Новороссиі*, kde byla vyzdvížena Ukrajina a její národ. Ukrajinská idea Košyce velmi nadchla. Začíná číst Gogola, a to především jeho vyprávění s ukrajinskou tematikou.

⁴⁵ ГАВРИЛЮК, М.: *Українські композитори*, Буенос Айрес 1970, с.78.

⁴⁶ ГАВРИЛЮК, М.: *Українські композитори*, Буенос Айрес 1970, с.77.

Po ukončení Bohuslavského semináře začal Košyc' studovat Kyjevský duchovní seminář. Na tuto školu nastoupil, když mu bylo 16 let. V té době začíná velký rozvoj zájmu o ukrajinskou poezii. Seminaristé, inspirováni básněmi, se začínají hlouběji zajímat o ukrajinské tradice, folklor a hudbu.

Při tomto Kyjevském semináři byl založen pěvecký sbor. Součástí semináře byl i symfonický orchestr. Sám Košyc' v něm hrál na housle. Jak v Bohuslavském semináři propadl Gogolovi, tak v Kyjevském semináři ho uchvátila tvorba M. V. Lysenka. Díky M. V. Lysenkovi poznal O. I. Košyc' krásu ukrajinských národních písní, což pro jeho další tvorbu mělo rozhodující vliv.

Po úspěšném absolvování Kyjevského semináře a pod vlivem hudby začal studovat duchovní akademii, kde působil skvělý pěvecký soubor. První hudební vzdělání získává právě na této akademii, a to u profesora B.M. Bljumenfelda. Zde studuje harmonii a také zpívá v souboru. Již za rok mu bylo navrženo, aby dirigoval sbor Duchovní akademie. Ke studiu ukrajinské lidové písně byl inspirován pobytem na Kyjevské duchovní akademii a setkáními, která byla věnována Ševčenkovi. Velký vliv na jeho další tvorbu měla Lysenkova umělecká tvorba.

Po ukončení akademie vyučoval 10 let historii na gymnáziích ve městech Stavropol a Tbilisi na Kavkaze. Již v roce 1904 vydává hudební a pedagogické práce. V témže roce opouští Kavkaz a vrací se zpět do Kyjeva. Po návratu z Kavkazu navazuje přátelství s M. V. Lysenkem. Aby si prohloubil hudební vzdělání, studuje na Hudební škole M. V. Lysenka, kde dochází na hodiny kompozice k profesoru H. L. Ljubomyrskému. Začíná působit jako učitel sborového zpěvu na Kyjevské duchovní akademii. Vyučuje na hudebních školách, kde vede i jiné studentské orchestry.

Jeho první větší úspěchy v pozici dirigenta byly zaznamenány se Studentským kyjevským souborem, s nímž se zúčastnil pěvecké soutěže sborů na jaře roku 1910, kde Studentský kyjevský sbor obsadil 1. místo. O. I. Košyc' byl dirigentem Ukrajinského divadla M. Sadovského a poté i dirigentem Kyjevské opery.

Celý svůj život zasvětil ukrajinské lidové písni, vše pečlivě zapisoval, harmonizoval, ale také se i sám často stával zpěvákem v souboru.

Na počátku roku 1919 odjíždí za hranice s Ukrajinskou republikánskou kapelou a vrací se až v roce 1927. Se svými spolupracovníky seznamuje s ukrajinskou lidovou písni Evropu, Ameriku a řadu dalších států světa. Díky Košycovi a jeho kolegům z URK je zaznamenán obrovský triumf ukrajinské písně a sborového umění za hranicemi nedávno vzniklé Ukrajiny. Představuje muzikálnost a uměleckou váhu této země.

2. Vývoj česko-ukrajinských vztahů v 19. a v první třetině 20. století a jejich proměna pod

vlivem koncertního turné Ukrajinské republikánské kapely

V souvislosti s působením Ukrajinské republikánské Kapely v Československu se nabízí zásadní otázka – do jaké míry byla česká laická i odborná veřejnost seznámena s Ukrajinou a ukrajinskou otázkou, jak mohl působit soubor tohoto typu s jistě exotickým repertoárem na tehdejší publikum. Pro uspokojivé zodpovězení této otázky je třeba se vrátit do minulosti a pokusit se o základní nastínění vývoje vzájemných česko-ukrajinských styků v průběhu 19. a na počátku 20. století.

2.1. Česko-ukrajinské vztahy v 19. století

Podíváme-li se na stav vzájemných česko-ukrajinských vztahů na počátku 19. století, můžeme konstatovat, že se jednalo vesměs o kontakty více méně epizodické a náhodné. O postupné sblížování obou kultur se zasloužili jednotliví čeští, slovenští a ukrajinští buditelé – spisovatelé, filologové, historici jako byli Josef Dobrovský, František Palacký, Pavol Jozef Šafařík, Václav Hanka, Josef Jungmann, Ján Kollár, Osyp Bodjans'kyj, Izmail Srezněvskij, Markijan Šaškevyč a jiní.⁴⁷

Obecně lze říci, že vztah českých vzdělanců k Ukrajině byl v první polovině 19. století založen především na představě, že jde o oblast, v níž jsou mimořádně bohaté tradice lidové kultury a ty převažují nad aktuálním literárním procesem. Z hlediska romantické ideologie to nebyla známka kulturní méněcennosti, taková představa vedla naopak k závěru, že právě zde je území, které je úplně nedotčené deformujícími kulturními vlivy, na němž se zachovaly největší poklady slovanských tradic, mezi nimiž na prvním místě byla lidová píseň. Z výše řečeného vyplývá, že zájem o lidovou slovesnost byl velmi dlouhou dobu v popředí a stal se centrem pozornosti českých vědců a literátů – J. Dobrovského, P. J. Šafaříka, F. L. Čelakovského.⁴⁸ Prestiž

⁴⁷ V této kapitole čerpám informace a parafrázuji jednotlivé formulace převážně z publikace: *Sto padesát let česko-ukrajinských literárních styků*, ZILYNSKYJ, O. (ed.), Praha 1968.

J. Dobrovský otiskl ve sborníku *Slavín* úryvek z práce J. Ch. Engla (Englaja) *Historie Ukrajiny, ukrajinských kozáků* (1806, 1808), ve sborníku *Slovanka* (1814, 1815) byla zaznamenána zmínka o Kotljarevského Eneidě v práci J. Dobrovského. Dalším českým buditelem, který se zajímal o česko-ukrajinské vztahy, byl V. Hanka, který vydal a přeložil Slovo o pluku Igorově, dále také napsal recenzi na Kotljarevského divadelní hru Natalka Poltavka a nekrológ s názvem Maloruský básník Ivan Kotljarevskyj.

⁴⁸ Prvním literárním kontaktem byl překlad ukrajinských lidových písní datovaný rokem 1814, který byl vydán J. Dobrovským ve sbírce *Slovanka*.

ukrajinské lidové písně zvyšoval svými výroky P. J. Šafařík, jenž byl prvním českým autorem, který píše hodnotící soud o ukrajinské písni obecně v *Geschichte der slavischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten* a přiznává jim prvenství mezi všemi slovanskými písněmi.

Je patrné, že zájem českých vzdělanců o Ukrajinu poměrně dlouho nevybočoval z oblasti kulturní, nepřesáhl všeobecné slovanské zájmy a nevyústil v určité zevšeobecnění. Přestože se na Ukrajině množily příznaky rozvíjejícího se moderního národního života, jen malá část českých buditelů tuto skutečnost zaznamenala a začala dospívat k názoru, že Ukrajinci tvoří svérázný národ mezi východními Slovany. Zmíněné studium kvalit ukrajinské lidové poezie a skutečnost, že jen velmi málo z ukrajinského života a ukrajinských dějin⁴⁹ bylo v Čechách známo, vedlo postupně české obrozence k tomu, aby se začali zajímat nejen o lidovou píseň, ale i o projevy probouzejícího se ukrajinského literárního dění⁵⁰. Zároveň je třeba konstatovat, že celkem běžný byl poměrně pesimistický názor na budoucnost ukrajinského jazyka i národa.

Právě otázky řešící uznání Ukrajinců jako samostatného národa a ukrajinštiny jako samostatného jazyka se postupně staly podhoubím pro budoucí zájem o ukrajinskou otázku v obecnější rovině. Z pouhého zájmu o Ukrajinu jako o exotickou zajímavost plnou bohaté lidové kultury postupně krystalizuje otázka po národní svébytnosti Ukrajinců. V názorech na tuto svébytnost ovšem jednota rozhodně nepanovala.

O politizaci ukrajinské otázky se zasloužil především Karel Havlíček Borovský, který se zabýval národnostní otázkou nejenom haličských Ukrajinců. Ve svém článku „Slovan a Čech“ (*Pražské noviny*, 1846) označil Ukrajinu za velký slovanský národ a schválil odtržení ukrajinštiny od spisovné ruštiny.⁵¹ Tento názor však zdaleka nebyl tehdy ani v blízké budoucnosti obecně přijímaný mezi českou odbornou veřejností. Roku 1848 se Havlíčkovy *Národní listy* ozvaly proti některým českým listům (*Ranní*

V roce 1817 vyšla Šafaříkova výzva ke kontaktu s Ukrajinou, která byla uveřejněna ve vídeňských *Prvotinách*. Součástí výzvy byl apel na sbírání lidových písní, které byly začleněny do programu slovanského sblížení. Od té doby se zájem o lidovou poezii slovanských národů stal v českém kulturním prostředí neodmyslitelnou stránkou slovanských vzájemných vztahů. Cesta k poznání ukrajinské lidové písně však nebyla v začátcích tak snadná a přístupná.

⁴⁹ O ukrajinskou historii se nejvíce zajímal J. Kollár a F. L. Čelakovský.

⁵⁰ Postupně se jednotliví vědci a literáti seznamují i se základními díly umělé ukrajinské literatury. Jako jeden z prvních českých buditelů ovládal ukrajinský jazyk právě F. L. Čelakovský, který s pomocí I. Srezněvského a O. Bodjanského vytvořil největší knihovny ukrajinské literatury v Praze. (ЧЕРЕПАНОВА, С. О.: *Українська культура історія і сучасність*, Львів 1994, с. 380). Nejvýznamnějšími překladateli ukrajinské prózy a poezie byli J. Kollár a F. L. Čelakovský.

⁵¹ Karel Havlíček Borovský. *Karel Havlíček Borovský* [online]. 2008-05-25, 2, [cit. 2010-07-03]. Dostupný z WWW: <Id.johannesville.net/havlicek-borovsky/dilo.>.

list, *Lipa slovanská*), které odsuzovaly ukrajinské národní snahy. Havlíčkova odpověď se nesla v tom smyslu, že ani ostřejší pera nemohou přeškrtnout existenci ukrajinského národa a že by bylo zapotřebí tento národ spíše podporovat a pomoci mu bojovat proti jeho zaostalosti než mu upírat svobodu. K. Havlíček Borovský uvedl do českého prostředí ukrajinskou otázku jako závažný politický problém v dějinách východní a střední Evropy, kolem kterého se střetávají zájmy polské a ruské politiky. Odhalil tak slabinu dosavadních všeslovanských představ.

Následnou výraznou událostí česko-ukrajinských vztahů byl pražský Slovanský sjezd v roce 1848. Tento sjezd si kladl za cíl sjednotit všechny Slováky žijící v Rakouské monarchii, dále pak Slováky mimo rakouskou monarchii. Tohoto sjezdu se také zúčastnili zástupci ukrajinské delegace, která očekávala od událostí roku 1848 uznání ukrajinské národnosti ostatními slovanskými národy a určité garance tohoto uznání, čehož se částečně dočkali.

Reálnější postoj a chápání ukrajinského prostředí se pomalu vkrádaly do obecného povědomí českého národa. Bylo však nezbytně nutné překonat názor na Rusko jako na jednotný národ a sjednocující faktor východních Slovanů, který nebyl ani zdaleka přežitkem. Spolupráce slovanských národů pramenila z obavy před útlakem ze strany Rakouska-Uherska a právě Rusko hrálo klíčovou úlohu ochranného slovanského státu, který je schopen odrazit německou hrozbu a zastat se menších slovanských etnik.

Zároveň s tím ve druhé polovině 19. století pokračuje zájem o ukrajinskou literaturu a kulturu. Ukrajinská kultura v mnoha případech slouží jako inspirační zdroj pro vlastní tvorbu českých autorů.⁵²

Důležitým mezníkem pro aktivní česko-ukrajinské vztahy je přelom 19. a počátek 20. století, kdy se na Ukrajině objevují spisovatelé jako jsou Ivan Franko, Lesja Ukrajinka a další. Hojně se začíná překládat právě I. Franko, tvůrci těchto překladů jsou J. Vrchlický, J. Machar, S. Čech, J. Zeyer a jiní. Tito spisovatelé a překladatelé zároveň přibližují čtenářům dosud méně známou ukrajinskou kulturu, literaturu, folklór a historii.

⁵² Byly vydány básně Václava Čestmíra Bendla *Kozácká šavle* (1856), Jan Vilímek složil *Kozácké melodie* (1858), český literát Josef Václav Frič publikoval článek „Nechť žije Ukrajina“ (1868), dále složil veršovanou divadelní hru *Ivan Mazepa* (1865), drama *Taras Bulba* (1865), také překládal poezii Ševčenka. Spisovatel Karel Sabina ve stati „Z Ukrajiny“ (1862) uvádí ukrajinské spisovatele I. Kotljarevs'kého, T. Ševčenka, M. Kostomarova a jiné. Dokonce právě první necenzurované ukrajinské vydání Ševčenkovy sbírky *Kobzar* vyšlo v Praze v roce 1876. Český básník K. H. Borovský se nechal inspirovat východoslovanskou tematikou ve své poemě *Křest svatého Vladimíra* (1861).

V českých zemích Rakousko-Uherské monarchie se začínají objevovat Ukrajinci především z Haliče a Bukoviny. Haličští Ukrajinci, vzhledem k tomu, že náleželi do stejného státního útvaru, tedy Rakouska-Uherska, často směřovali z různých důvodů do Prahy, čímž rovněž docházelo k vzájemným a někdy velmi významným kontaktům. Ještě jako student koncertoval v Praze budoucí zakladatel ukrajinské národní hudby M. V. Lysenko. O rozvoj české vědy se zasloužili Ivan Horbačevs'kyj (profesor lékařské chemie), Ivan Puljuj (profesor fyziky a elektrotechniky), Dmytro Čyževs'kyj (slavista) a Ivan Borkovs'kyj (archeolog Pražského hradu, Anežské kláštera aj.).

Důležitým faktem se stává změna způsobů informovanosti o Ukrajině, do popředí proniká vlastní kritické poznání, nikoli převzaté zprávy. Stále však převažují kusé útržkovité články o ukrajinské literatuře i politickém dění. V posledním desetiletí 19. století se vztahy diferencují a obohacují o nová odvětví. Již definitivně převládla tendence k uchování styků a kontaktů se západní Ukrajinou. Zanedbatelná rozhodně není spolupráce západoukrajinské a české žurnalistiky, která projednávala společné téma rakouské politiky. Přesto je Ukrajina do značné míry stále chápána spíše jako exotická země s bohatým folklórem, nikoli jako země s právem na politický a kulturní život. Zárodky nového hodnocení se objevují až u mladší radikálnější generace.

2.2. Cesta Ukrajinské republikánské kapely do Československa

Ukrajinská republikánská kapela vznikla 25. ledna 1919, byla ustanovena zákonem jako reprezentativní soubor, který měl šířit povědomí o nově vzniklé Ukrajině za jejími hranicemi.

Na počátku měsíce dubna již Kapela odcestovala do Stanislavi v Haliči, kde koncertovala 11. dubna.⁵³ Tohoto koncertu se zúčastnil i švýcarský velvyslanec. Z jeho účasti vyplynulo, že URK opravdu plní svůj účel, tj. seznamuje s ukrajinskou kulturou a propaguje národní ideje svobodné Ukrajiny. 14. dubna 1919⁵⁴ se uskutečnil druhý koncert ve Stanislavi, který byl věnován Ukrajinskému červenému kříži, zpívalo se tedy pro raněné, kteří bojovali u Lvova. Byl to pro ně jakýsi symbol, že právě oni bojují za samostatnost Ukrajiny a jejich krev není prolévána zbytečně, ale pro vysněnou nezávislost. Zpěváci URK měli ukázat touhu a hoře utiskovaného ukrajinského národa. Byl to právě O.I. Košyc', který zmínil, jaké břemeno leží na URK, a to nejen kulturní,

⁵³ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 2. *Народна Воля*, Скрантон, 1 березня 1932, 21, № 24, с. 3.

⁵⁴ Тамtéž..

ale především buditelско-politické. Právě O. I. Košyc' poděkoval vojákům za jejich vlastenectví a národní boj. Na obou těchto koncertech byl O.I. Košyc' oceněn vavřínovými věnci.

Ve Stanislavi URK vystupovala oficiálně dvakrát. V tomto městě si URK požádala o československé vízum. Ještě před svým odjezdem Kapela spontánně koncertovala na nádraží pro pracující 20. dubna roku 1919.⁵⁵ URK opouští Stanislav a cestuje do Strije, kde se zúčastňuje bohoslužby. Ve Striji měla URK také vystoupit dvakrát, ale bohužel se tak nestalo, důvod, proč URK nekonzertovala podruhé, L. Bezručko neudává. Do této doby můžeme klást počátky deníku L. Bezručka, jenž si vedl až do července roku 1920.⁵⁶

24. dubna roku 1919⁵⁷ URK odjela z Ukrajiny, její kroky již směřovaly do Československa. V průběhu této cesty se členové Kapely setkávali se strašlivými následky války. Bezručkovy zápisky nám popisují cestu, např. všudypřítomné díry po šrapnelech, malé mohyly s kříži a další hrůzy, které však kontrastovaly s projevy národního citění a solidaritou místních obyvatel (členové Kapely dostávali po cestě jídlo a využívali i jiných druhů pomoci). Tyto dojmy ještě více podporovaly entusiasmus Kapely při vystoupeních. 25. dubna 1919⁵⁸ URK přijíždí do Československa, do města Užhorod.

2.3. Působení Ukrajinské republikánské kapely v Československu

První pobyt URK v Československu byl ve městě Užhorod na Podkarpatské Rusi. Zde se setkala URK s úplně jiným ohlasem, než který očekávala. Kapela sem přijela v komplikované době, kdy zde probíhal maďarsko-bolševický puč, který byl potlačen československými vojáky. Místo přímého směřování do Prahy zde Kapela musela pobýt pět dní, navíc zde byla i na několik hodin uvězněna.⁵⁹

Tato nepříjemnost byla zapříčiněna tehdejší chaotickou a rychle se měnící politickou situací. Skutečnost, že se v Užhorodu objevila početná skupina občanů Ukrajiny, vedla k určitému podezření. Proto se ze začátku československé úřady stavěly

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 1. *Народна Воля*, Скрентон, 27 лютого 1932, 21, № 23, с. 3

⁵⁷ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 2. *Народна Воля*, Скрентон, 1 березня 1932, 21, № 24, с. 3.

⁵⁸ Тамtéž.

⁵⁹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 3. *Народна Воля*, Скрентон, 3 березня 1932, 21, № 25, с. 3.

k URK značně podezřívavě. V Užhorodě se v téže době objevovali lidé oblečení v uniformách, kteří hovořili ukrajinským jazykem. Československá vláda si kladla otázku, zda URK není součástí bolševické propagandy. Právě toto podezření zapříčinilo, že URK byla zatčena a dopravena na užhorodskou policii. L. Bezručko vzpomíná: „*Pamatuji si, jak jsme šli čtyři členové Kapely, abychom si našli nějaké ubytování a v tom k nám přišli dva čeští vojáci se zbraněmi, zatkli nás a odvedli na policejní stanici.*“⁶⁰ To vše se odehrálo 30. dubna roku 1919. Všechny členy URK se podařilo zajistit. Užhorodští radní měli v plánu odeslat všechny zpěváky za hranice Československa do ukrajinského města Sijanka.⁶¹ Administrace URK začala přijímat opatření, aby vyřešila toto nedorozumění. V souboru vyvstaly velké obavy o vlastní osud. Po domluvě s představiteli Užhorodu a správou URK bylo dovoleno všem členům odejít do hotelu pod podmínkou neustálého dohledu. Mezitím se objasnilo, že Československá vláda nebyla informována o příjezdu pěveckého souboru z Ukrajiny, a proto se domnívala, že se jedná o bolševiky. Nemalým podílem se o vysvobození a vyjasnění účelu URK zasloužil jeden bývalý sovětský důstojník, sloužící v československé armádě, který se zaručil za bezúhonnost Kapely.

Následná cesta z Podkarpatské Rusi na Slovensko rovněž nebyla jednoduchá. Byla zcela zpřetrhána vlaková doprava mezi Užhorodem a Košicemi, a proto administrativní část URK musela použít jiný druh dopravy než vlakové spoje. Osmnáct zpěváků⁶² na vlastní nebezpečí vyrazilo do Košic automobily. Tato skupina měla tvořit předvoj pro zbývající část URK. Očekávalo se, že jakmile budou zařízeny potřebné věci pro odjezd, především finanční otázky⁶³, další část URK dorazí do Košic a všichni poté společně odjedou do Prahy. Bohužel se tak nestalo. Cesta do Košic pro některé členy URK byla velmi nebezpečná, protože mohli být nařčeni z bolševismu.

Poté, co se objasnila situace v Užhorodě, byly pro URK zajištěny čtyři nákladní automobily. Kapela odjíždí do Košic 30. dubna 1919.⁶⁴ Po několika hodinách nepohodlné jízdy přijela Kapela na košické vlakové nádraží, odkud v nočních hodinách odjíždí do Prahy.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Lze říci, že finanční otázka hrála velmi důležitou roli v působení URR. Podle zákona ULR měli všichni členové UKR dostávat výplatu v ukrajinských hřivnách a k tomu ještě 50 franků jako cestovné, ale protože nastala na Ukrajině bolševická invaze a došlo k devalvaci měny, členové URK žili pouze z franků, což bylo nedostačující. Na druhé straně v rámci Československa platily pouze okolované rakousko-uherské koruny, kterých se URR také nedostávalo.

⁶⁴ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 4. *Народна Воля*, Скрентон, 5 березня 1932, 21, № 26, с. 3.

Cesta z Košic do Prahy vedla přes město Brno. Do Prahy přijíždí URK v noci 2. května roku 1919.⁶⁵ Než byli členové URK rozmístěni do hotelů, museli být všichni zkontrolováni tajnou československou policií. Celou cestu z Košic do Prahy je sledovali špióni, právě z Brna do Prahy byl zaslán telegram, že do Prahy jedou bolševici a vezou si s sebou dva miliony neokolkovaných československých korun.⁶⁶ Nakonec bylo toto nedorozumění objasněno. Vysvětlilo se, že se jednalo o provokaci ze strany užhorodských moskvofilů, kteří využívali jakékoli možnosti k diskreditování URK. Po důkladné prohlídce našla tajná bezpečnost jen velmi malé množství neokolkovaných československých korun,⁶⁷ které si členové URK přivezli ze své vlasti. Po kontrole se URK po skupinách rozcházela do hotelů. Kontrola se odehrávala v noci, proto nikdo nemohl být svědkem trápení unavených členů souboru. Pražané by nerozpoznali, že to jsou „ukrajinství slavíci a vlaštovky“⁶⁸, reprezentující nezávislou republiku.

Po týdenní přípravě měla URK v pátek 9. května 1919 generální zkoušku v největším koncertním sále v Praze, ve Smetanově sále Obecního domu.⁶⁹ Zvěsti, že do Prahy přijela „jakási ukrajinská kapela“, se nesly Prahou velmi rychle. Na tuto zkoušku se přišli podívat studenti a profesori pražské konzervatoře.⁷⁰ Všichni posluchači této generální zkoušky byli nadšeni jejich vystoupením. O. I. Košyc' zvolal ze svého dirigentského stupínku: „Sláva prvnímu muzikálnímu národu na světě“⁷¹. Mezi obrovským aplausem bylo slyšet: „Ať žije Ukrajina.“ O. I. Košyc' vyslovil přání, aby se tato generální zkouška stala prvním aktem kulturního sblížení ukrajinského a československého národa.

Na této generální zkoušce byl přítomen dirigent československého souboru Hlahol Jaroslav Kříčka⁷². Právě on napsal do památníku URK dne 10. května následující slova, která nejlépe vystihují atmosféru generální zkoušky:

„Slyšel jsem „Záporožce na Dunaji“, znal jsem ukrajinské písně, ale neznal jsem Ukrajinců, jak dovedou své písně zpívat jsem nevěděl. Ukrajinci splývali mi s Rusy v jeden národ. První – až zde v Praze - poučil mě Váš skladatel, žák Víta Nováka, p. Vasyl Barvinskyj. S jeho pomocí uspořádal jsem ve Hlaholu první ukrajinský koncert

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Neokolkované československé koruny bylo zakázáno vyvážet i dovážet.

⁶⁸ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 4. *Народна Воля*, Скrentон, 5 березня 1932, 21, № 26, с. 3.

⁶⁹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 5. *Народна Воля*, Скrentон, 8 березня 1932, 21, № 27, с. 3.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Historie Hlaholu. *Hlahol* [online]. 2003-3-08, 1., [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.hlahol.cz/historie.html> 24.4.10>.

v Praze těsně před válkou, v roce 1914. Ted' přicházíte Vy! Kdybych chtěl vyslovit všechno, co cítím, nestačila by tato kniha. Jsem jistě z nejhudebnějších slovanských národů, ale prvenství ve zpěvu patří Vám.

V čem je to kouzlo a krása? Především ve Vašich písniích a jejich ryze vokálně citěných úpravách. Pak ve Vašich hlasech. (Takových u nás nenajdeš.)

A na konec - ale vlastně za prvé-je to pan Košyc'. Jen o něm, o jeho dirigentské jemnosti a práci bylo by třeba napsat knihu..... Za to všechno, co jste nám přinesli a jak žít poučili cnocuōo Vám, drazí bratři a sestry, skvělí pěvci, rozkošní, láskytvorní lidé a naši dobří mistři.⁷³

Jaroslav Křička pozval URK na vystoupení československého souboru Hlahol. Pozvání se setkalo s kladným ohlasem, URK se zúčastnila vystoupení. Koncert byl úžasný, skvělá byla technika zpěvu Hlaholu, ale jak poznamenal O.I.Košyc', chybělo tomu nasazení a vůně hudby.⁷⁴

První koncert URK v Praze se odehrál 11. května ve Smetanově sále Obecního domu v Praze. Výdělek z tohoto koncertu byl věnován ve prospěch Československého Červeného kříže.⁷⁵ Na tento koncert byli pozváni představitelé různých evropských států, členové českých kulturních a politických organizací, ministerstev atd. Bylo tedy zvláště podstatné, aby se URK prezentovala v nejlepším světle, neboť na tomto úspěchu záviselo další cestování URK po Evropě.

Všichni měli na oděvech připnuty žluto-modré rozetky jako symbol svého národa.⁷⁶ Po každé skladbě následoval obrovský potlesk. O. I. Košycovi předal český impresárió⁷⁷ vavřínový věnec s nápisem: *Za triumf v Praze*.⁷⁸ Na scénu za URK přicházela řada známých osobností tehdejší doby. Mezi nimi byl i prof. M. A. Slavinský, který pronesl tato slova: „*Tento způsob propagandy ukrajinské ideje je nejlepším kulturním nástrojem k tomu, aby nás Ukrajince znali a poznali*“⁷⁹. Z ukrajinských známých osobností byl přítomen M.S. Hruševs'kyj.

⁷³ Tento výrok je natolik charakteristický a výstižný pro přijetí Ukrajinců v Československu v roce 1919, že jsem si ho dovolila uvést celý, včetně Křičkových poznámek a podtržení. *Памятна книжка Української республіканської капели 1919*, с.7.

⁷⁴ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 4. *Народна Воля*, Скрантон, 5 березня 1932, 21, № 26, с. 3.

⁷⁵ Тамtéž.

⁷⁶ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 5. *Народна Воля*, Скрантон, 8 березня 1932, 21, № 27, с. 3.

⁷⁷ Podnikatel v oblasti hudebních a divadelních produkcí.

⁷⁸ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 5. *Народна Воля*, Скрантон, 8 березня 1932, 21, № 27, с. 3.

⁷⁹ Тамtéž.

V československém tisku se začínají objevovat různé recenze na vystoupení URK (např. recenze nazvaná „Veni, vidi, vici“, která vyjádřila sympatie k URK a k Ukrajině samotné).⁸⁰

14. května 1919 byla URK vyfotografována a byl dokonce pořízen filmový záznam.⁸¹ Téhož dne proběhlo druhé vystoupení URK v Praze, na tomto koncertě byla slyšet i československá hymna v podání souboru.⁸² O den později následoval třetí koncert URK. Na čtvrtém koncertě 17. května 1919 Kapelu při jedné písni doprovázel český varhaník profesor Viedermann.⁸³ Po tomto koncertě se v mnoha pražských obchodech a restauracích začaly objevovat fotografie URK. 18. května se uskutečnilo poslední vystoupení URK v Praze. Po pěti koncertech se soubor vydal do dalších měst.

Jako první následovala Plzeň. Již 15. května se začínají objevovat upoutávky na koncertní vystoupení URK, popisují velký úspěch koncertního turné po Praze a zvou obyvatele Plzně do Měšťanské besedy v Plzni na koncert 19. května.⁸⁴ Plzeňský deník *České slovo* popisuje hluboký a nezapomenutelný dojem z jejich vystoupení.⁸⁵

Z Plzně směřovala Kapela do Brna, kam přijela 20. května 1919.⁸⁶ Již 18. května 1919 *Lidové noviny* zvou v upoutávkách na koncerty URK. V Brně měly proběhnout dva koncerty.⁸⁷ První z nich se měl uskutečnit 20. května, ovšem byl zrušen z důvodu velmi špatných podmínek při cestě vlakem z Plzně do Brna⁸⁸ a také kvůli malému zájmu ze stran brněnského obecního úřadu.⁸⁹ Tento nezájem se snažily prolomit *Lidové noviny*, které apelovaly na obyvatele Brna, aby přišli navštívit toto vystoupení.⁹⁰ Koncerty se nakonec uskutečnily tři - 21., 22. a 25. května 1919 a to s velkým úspěchem.⁹¹ V Brně Kapela začala poprvé prodávat brožury o URK v českém jazyce, které vydala Ukrajinská ambasáda v Praze.⁹²

Z Brna směřovala jejich cesta do Prostějova, kde 26. května proběhl jeden koncert. Účast na tomto koncertě byla velmi malá, protože, jak bylo později objasněno,

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Bohužel fotografii ani zvukový záznam jsem nenalezla.

⁸² БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 5. *Народна Воля*, Скрантон, 8 березня 1932, 21, № 27, с. 3.

⁸³ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 6. *Народна Воля*, Скрантон, 12 березня 1932, 21, № 29, с. 3.

⁸⁴ Koncertní oznamovatel, *Český deník*. 15. května 1919, ročník 8, číslo 133, s. 6.

⁸⁵ Koncerty, Ukrajinský pěvecký soubor, *Český deník*. 22. května 1919, ročník 8, číslo 140, s. 6.

⁸⁶ Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*. 20. května 1919, ročník 27, číslo 138, s. 7.

⁸⁷ Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*. 18. května 1919, ročník 27, číslo 137, s. 5.

⁸⁸ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 6. *Народна Воля*, Скрантон, 8 березня 1932, 21, № 27, с. 3

⁸⁹ Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*. 20. května 1919, ročník 27, číslo 137, s. 5.

⁹⁰ Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*. 21. května 1919, ročník 27, číslo 139, s. 7.

⁹¹ Ukrajinský republikánský soubor, *Lidové noviny*. 24. května 1919, ročník 27, číslo 144, s. 6 – 7.

⁹² БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 6. *Народна Воля*, Скрантон, 12 березня 1932, 21, № 29, с. 3.

v tomto městě probíhala pracovní stávka.⁹³ O dva dny později, tj. 28. května, následoval koncert v Olomouci, poté v Chrudimi.⁹⁴

Z Chrudimi směřovala URK opět do Prahy, kde 1. června opět vystoupila ve Smetanově sále v Obecním domě. Před tímto koncertem vystoupil Zdeněk Nejedlý s projevem o ukrajinské písni a ukrajinské nezávislosti.⁹⁵ Na počest URK uspořádal československý pěvecký soubor Hlahol banket, kde vystoupil dirigent Hlaholu s projevem, který hodnotil ukrajinské zpěváky jako nejlepší na světě. 10. června roku 1919 se odehrál poslední koncert URK na území Československa.

Po posledním koncertu Kapely vyvstala otázka, zda má tento soubor i nadále oficiálně propagovat nově vzniklou Ukrajinu, či zda se má nadále považovat za soukromou organizaci, která se bude vydávat na vlastní riziko dál do světa.⁹⁶ Členové Kapely se shodli, že jsou představiteli nezávislé Ukrajiny a budou ji i jako státní soubor nadále reprezentovat. Ještě před tím, než se objevila otázka o existenci souboru, informoval M. A. Slavinský o tom, že zprávy o úspěších UKR se dostávají i za hranice Československa. Z toho dále vyplynula povinnost Kapely reprezentovat a propagovat ideu ukrajinské samostatnosti i ve světě, což zřejmě ovlivnilo rozhodnutí členů souboru i nadále zůstat ve službách ukrajinské státu.

Dne 13. června se uskutečnil diplomatický raut, což bylo jakési rozloučení s Pražany. Poté měl následovat odjezd do Vídně, ale z nedostatku financí se odjezd odkládá. Kapela směřuje do Turnova, kde byl její pobyt finančně méně náročný.⁹⁷ V Turnově Kapela nacvičuje nový repertoár pro další zahraniční vystoupení, probíhají zde rovněž vystoupení. Zde se zpěváci Kapely dozvěděli o finanční příslibu na další vystupování ve světě. Z Turnova soubor vyjížděl koncertovat do okolních měst, konkrétně do Mladé Boleslavi (18. června), poté do Jičína, odkud dále směřoval do Vídně.

V Československu URK vystoupila celkem jedenadvacetkrát.⁹⁸

2.4. Evropské a světové turné Ukrajinské republikánské kapely

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 8. *Народна Воля*, Скрентон, 17 березня 1932, 21, № 32, с. 3.

⁹⁶ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 7. *Народна Воля*, Скрентон, 15 березня 1932, 21, № 30, с. 3.

⁹⁷ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 8. *Народна Воля*, Скрентон, 17 березня 1932, 21, № 32, с. 3.

⁹⁸ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська пісня закордоном*, Прага 1941, с. 24.

Po ukončení svého turné po Československu URK odjíždí do Vídně, kde pobývá od 20. července do 5. října.⁹⁹ V Rakousku bylo uspořádáno celkem devět koncertů (Vídeň, Baden). První koncert ve Vídni se konal 22. července 1919. Tento koncert měl mít nejen kulturní, ale také politický význam, neboť členové URK doufali, že se právě na toto vystoupení kromě zástupců zemí, kteří Ukrajinu jako samostatnou uznávají (jako např. představitelé z Německa, Turecka či Bulharska), dostaví i představitelé Trojdhody, kteří nově vzniklou Ukrajinu neuznávají (z Anglie, Francie a Ruska).¹⁰⁰ Bohužel ze zástupců států Trojdhody nikdo nebyl přítomen, což bylo pro členy Kapely velkým zklamáním.

Ve Vídni nastala další krize Kapely, neboť byla pozastavena činnost souboru na dobu neurčitou.¹⁰¹ Činnost URK byla znovu obnovena 25. září.¹⁰²

7. října roku 1919 soubor přijel do Švýcarska, a to konkrétně do města Innsbruck, dále jejich cesta směřovala do Basileje.¹⁰³ Pro URK byl velmi důležitý koncert v Basileji, neboť se zde sešli velvyslanci Anglie, Francie a Itálie, kteří byli nadšeni koncertním vystoupením URK, a proto jim v poměrně krátké době byla vyhotovena víza do zmíněných zemí.¹⁰⁴ Ve Švýcarsku URK vystoupila celkem devětkrát.¹⁰⁵

Ze Švýcarska směřovala Kapela do Francie, kde vystupovala v různých městech, např. v Paříži, Marseille, Toulouse, Nice a Lyonu. Z Francie se URK vydala do Anglie. Po cestě do Anglie soubor ještě vystoupil v Belgii a v Holandsku. Na počátku února roku 1920 URK vystupovala v Londýně.¹⁰⁶ Poté se Kapela vrátila do Belgie, kde uskutečnila koncert na královském dvoře.¹⁰⁷ Z druhé návštěvy Belgie odcestovala Kapela v březnu roku 1920 do Německa. V Německu soubor začal koncertovat až v květnu roku 1920 a to především v Berlíně, kde vystoupil celkem dvaadvacetkrát.¹⁰⁸

⁹⁹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 9. *Народна Воля*, Скрантон, 18 березня 1932, 21, № 33, с. 3.

¹⁰⁰ Тамтєж.

¹⁰¹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 11. *Народна Воля*, Скрантон, 25 березня 1932, 21, číslo 40, с. 3.

¹⁰² Тамтєж.

¹⁰³ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 12. *Народна Воля*, Скрантон, 27 березня 1932, 21, číslo 42, с. 3.

¹⁰⁴ Тамтєж..

¹⁰⁵ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська пісня закордопом*, Прага 1941, с. 25.

¹⁰⁶ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська еміграція*, Прага 1942, с. 26.

¹⁰⁷ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 12. *Народна Воля*, Скрантон, 27 березня 1932, 21, № 42, с. 3.

¹⁰⁸ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська еміграція*, Прага 1942, с. 29.

Právě v Německu vyvstala krize URK, která zapříčinila rozpad souboru v červenci roku 1920.¹⁰⁹ Z původní URK vznikly tři skupiny. První skupina osmnácti zpěváků pod vedením O. Prychod'ka odcestovala z Německa do Užhorodu, druhá skupina pod vedením Ju. Kyričenko se vydala do Španělska, třetí část souboru, kterou i nadále vedl O.I. Košyc', odjela z Německa do Turnova.¹¹⁰ Prychod'kova skupina vystupovala na Podkarpatské Rusi a na Slovensku.

Ta část souboru, která zůstala věrná O.I. Košycovi, koncertovala v Turnově, Německém Jablonném, Mladé Boleslavi, Dvoře Králové, Praze a dalších městech Československa.¹¹¹ Z Československa směřovala Kapela do Varšavy, kde již vystupovala pod názvem Ukrajinský národní soubor [dále jen UNS].¹¹² Na počátku zimy UNS koncertoval ve Španělsku, ve Francii, Německu, Belgii. V letech 1922 až 1923 cesta UNS směřovala do Ameriky (New York, Philadelphie, Baltimore, Washington, Detroit aj.).¹¹³ Z Ameriky se vydal UNS do Mexika, kde vystupoval ve slavné býčí aréně v Mexico City, zde byl soubor mimo jiné natáčen a poté se záznamy vysílaly v kinech jako upoutávky na jejich vystoupení.¹¹⁴ Z Mexika se soubor opět vrací do Ameriky, odkud po několika desítkách koncertů odjel do Argentiny, Brazílie, Chile a Peru, Kanady a na Kubu.

Zpět na Ukrajinu se soubor nemohl z politických důvodů vrátit. Díky obrovské podpoře americké diaspory zpěváci zůstali v Americe. V roce 1924 soubor přestal existovat. Bohužel o dalších osudech zpěváků z UNS nebylo možno nalézt žádné informace. Existují zmínky o O.I. Košycovi, který vyučoval sborový zpěv ve Winnipegu.¹¹⁵

2.5. Přehled tiskovin referujících v roce 1919 o Ukrajině a Ukrajinské republikánské kapele

S příjezdem URK do Prahy se v československém tisku začínalo objevovat více informací o Ukrajině, její existenci a rovněž politických problémech. Tento pozitivní

¹⁰⁹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 12. *Народна Воля*, Скрантон, 27 березня 1932, 21, № 42, с. 3.

¹¹⁰ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська еміграція*, Прага 1942, с. 28.

¹¹¹ Тамтєж, с. 29.

¹¹² БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 12. *Народна Воля*, Скрантон, 27 березня 1932, 21, № 42, с. 3.

¹¹³ НАРІЖНИЙ, С.: *Українська еміграція*, Прага 1942, с. 29.

¹¹⁴ Тамтєж.

¹¹⁵ KOROTYJE - BLACKSMITH, Valentyna. Українська пісня . *Українська пісня* [online]. 2008-05-15, 2., [cit. 2010-07-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ukrainians-world.org.ua/142/133/148/>>.

fakt se pokusím zdokumentovat na člancích, recenzích a informativních sděleních ze čtyř periodik (*Národní listy*, *Národní politika*, *Český denník a Lidové noviny*) a jednoho obrázkového týdeníku (*Světovzor*).

2.5.1. Zprávy o Ukrajině v českém tisku v roce 1919

Pro tuto kapitolu jsem čerpala ze dvou československých periodik z roku 1919, a to z *Národních listů* a *Národní politiky*.

Národní listy byly vydávány od roku 1861 do roku 1941. Hlavním vydavatelem byl Julius Grégr. Od roku 1910 se staly orgánem Národní strany mladočeské. Od roku 1918 představovaly *Národní listy* nejvýznamnější český deník a byly považovány za „oficiálního“ mluvčího politických a hospodářských zájmů české aristokracie.

Národní politika byl konzervativní deník, který reprezentoval názory národně demokratické strany. Vznikl v osmdesátých letech 19. století jako pokračovatel *České politiky* a v období mezi dvěma světovými válkami patřil k nejvýznamnějším československým deníkům. V meziválečném období je deník řazen k nadstranickému tisku. Šéfredaktorem byl za první republiky Vincenc Beneš Šumavský. Oproti jiným periodikům se zde setkáme s větším množstvím ekonomických zpráv na úkor textů politických.

První články v *Národních listech* o Ukrajině se začínají objevovat již na počátku ledna roku 1919¹¹⁶. Důležitý je článek „O stycích ukrajinsko-československých“¹¹⁷, který důkladně seznamuje československé čtenáře s Ukrajinou. V tomto článku je popisována Ukrajina jako jednotný samostatný národ, její geografické členění, dále se zabývá komparací hospodářství Československa a Ukrajiny. Po uveřejnění tohoto článku je téměř obden československý čtenář seznamován s děním na Ukrajině.

Lednové vydání *Národních listů* se především týkalo ukrajinského vládního direktoria, sjednocení Západoukrajinské republiky s Ukrajinskou lidovou republikou, bojů ve Lvově. Velmi zajímavý je lednový příspěvek s názvem „K otázce rusko-ukrajinské“¹¹⁸, který popisuje cestu Ukrajiny k samostatnosti, staví se proti Rusku. Z článku vyplývá, že československý občan by se měl postavit na stranu Ukrajiny, respektovat její samostatnost a historii.

¹¹⁶ Za hranicemi, Ukrajinská nota dohodě, *Národní listy*, 3. ledna 1919, ročník 59, číslo 3, s. 2.

¹¹⁷ VOJDANOV, Volodymyr. O stycích ukrajinsko-československých, *Národní listy*, 5. ledna 1919, ročník 59, číslo 5, s. 2.

¹¹⁸ K otázce rusko-ukrajinské, *Národní listy*, 24. ledna 1919, ročník 59, číslo 20, s. 2.

Ke stěžejním článkům ve vztahu k Československé republice patří informace o projevu ministerského předsedy Čechovského. Ten zaslal jménem Ukrajinské lidové republiky vládě Československé republiky přípis, ve kterém „vzdává dík za dobré nakládání s ukrajinskými zajatými vojáky“. Telegram končí slovy: „Ať žije slovanské sbratření, ať žije svobodná, nezávislá Československá lidová republika!“¹¹⁹

V únorových vydáních *Národních listů* jsem žádnou zmínku o Ukrajině nenašla, březnová čísla se pouze omezují na citace Ukrajinské tiskové kanceláře ohledně bojů Ukrajinců s bolševiky a také se zmiňují o mírových polsko–ukrajinských jednáních. *Národní politika* je na zprávy o Ukrajině v těchto dvou měsících podstatně bohatší. K hlavním tématům patří neustále se vyvíjející polsko–ukrajinský konflikt. Nejvíce zpráv je věnováno mezinárodním misím, které měly zprostředkovat příměří mezi oběma státy. Pozornost je věnována i změnám v ukrajinské vládě a převzetí prezidia Petljurou.¹²⁰

Hlavním tématem dubnových zpráv, které zachycují oba deníky, je prohlášení nové vlády, které deklaruje přání žít v míru s Poláky a Rusy. Vláda se ostře vymezuje vůči diktatuře proletariátu a staví se proti pogromům namířeným na židovské spoluobčany.¹²¹ Oba deníky také informují o prohře bolševiků v Kyjevě.¹²² V *Národní politice*¹²³ se můžeme dočíst o jednání zástupců Dohody a Ukrajiny. Hlavním bodem setkání byla žádost ukrajinské vlády o poskytnutí pomoci proti sílícímu bolševismu. Důležitý je i článek uveřejněný v *Národních listech*¹²⁴, jenž informuje o přání delegace Ukrajinské republiky, aby se Ukrajina stala neodvislým a suverénním státem. Požadavek zazněl na konferenci v Paříži dne 3. dubna.

V květnových vydáních obou deníků se objevují velmi často pozvánky a informace o vystoupení URK v Praze a dalších městech Československa.

V měsíci červnu se v *Národních listech* objevují poměrně hojně články o ukrajinské protiofenzivě v Haliči. Články hovoří o hromadném ústupu polských vojsk a o velmi krvavých bojích. *Národní politika* naopak věnuje pozornost především bojům

¹¹⁹ Projev ukrajinského prezidenta, *Národní politika*, 19. ledna 1919, ročník 37, číslo 18, s. 2.

¹²⁰ Střelba z těžkých děl, *Národní politika*, 19. února 1919, ročník 37, číslo 40, s. 2.

¹²¹ Události na Rusi. Nová ukrajinská vláda, *Národní politika*, 29. dubna 1919, ročník 37, číslo 117, s. 3.

¹²² Sovětová armáda přešla k Ukrajincům, *Národní listy*, 26. dubna 1919, ročník 59, číslo 96, s. 2, Události na Rusi. Bolševici v Ukrajině zaskočeni, *Národní politika*, 26. dubna 1919, roč. 37, číslo 85, s. 2.

¹²³ Události na Rusi. Kyjev vyrván bolševikům, *Národní politika*, 1. dubna 1919, roč. 37, číslo 112, s. 2.

¹²⁴ Ukrajinská republika chce být neodvislým státem, *Národní listy*, 4. dubna 1919, ročník 59, číslo 81, s. 2.

Ukrajinců proti bolševikům a kladně hodnotí dílčí vítězství nad nimi. Ukrajinsko-polskému konfliktu je věnována menší pozornost. Na rozdíl od *Národních listů* se objevuje článek ze dne 14. června, který hovoří o konci ukrajinské armády. „Ukrajinská armáda přestala existovati. Poslední ofenziva polská v Haliči prý ji úplně rozprášila.“¹²⁵

Letní měsíce jsou na informace o Ukrajinské lidové republice velmi bohaté. *Národní listy* přinášejí pravidelně informace o vývoji ukrajinsko-polského konfliktu, o bojích s bolševiky a o bitvách na haličské frontě. Důležitá je informace o Mezinárodní socialistické konferenci v Lucernu. Účastníci dospěli k závěru, že ukrajinské území nemůže být rozděleno mezi cizí státy a vyslovili se pro celistvost Ukrajiny.¹²⁶ *Národní politika* nevěnuje této události žádnou pozornost. Oba deníky si naopak všímají epidemie, která na Ukrajině vypukla, a přinášejí žádost ukrajinských úřadů o mezinárodní pomoc.¹²⁷

Nejvíce prostoru je v *Národní politice* věnováno osudům Děnikinovy armády, která si kladla za cíl zničení bolševické anarchie, obnovení právního řádu a znovuzřízení mocného, jednotného a nedílného Ruska.¹²⁸ Autoři si zejména všímají vítězných tažení a neustále rostoucího počtu dobrovolných členů Děnikinovy armády, který již dosáhl milionu osob. V *Národní politice*¹²⁹ se píše o hromadném vstupu Čechoslováků na Sibiři v Omsku do Děnikinovy armády. Jen *Národní politika*¹³⁰ přináší zprávu o posledních protižidovských pogromech, které si na Ukrajině dle neoficiálních informací měly vyžádat 120.000 obětí.

3. září se *Národní politika*¹³¹ zmiňuje o vzniku ukrajinského týdeníku *Наша мела*. Je to první ukrajinský list, který byl povolen po tříměsíčním přerušení ukrajinského tisku Poláky. Časopis je popisován jako periodikum školních a ženských organizací. Dokládá však, že přes polskou hrůzovládu v Haliči nepodlehli Ukrajinci zoufalství, nýbrž opět bojují o kulturní a národní volnost.¹³² *Národní politika* se opakovaně zabývá jednáním Ukrajinců s Děnikinem, který uznal samostatnost Polska bez ukrajinských krajů. *Národní listy* věnují prostor uzavření dohody mezi Polskem, Rumunskem a

¹²⁵ Konec ukrajinské armády ?, *Národní politika*, 14. června 1919, ročník 37, číslo 164, s. 3.

¹²⁶ Události na Rusi. Velký úspěch armády Děnikinovy, *Národní politika*, 20. srpna 1919, ročník 37, číslo 215, s. 4.

¹²⁷ Ukrajina. Přehnané zprávy o pogromech v Ukrajině, *Národní listy*, 9. srpna 1919, ročník 59, číslo 187, s. 2.

¹²⁸ Události na Rusi. Boje o Kyjev, *Národní politika*, 5. července 1919, ročník 37, číslo 183, s. 3.

¹²⁹ Události na Rusi. Velký úspěch armády Děnikinovy, *Národní politika*, 20. srpna 1919, ročník 37, číslo 215, s. 4.

¹³⁰ Události na Rusi. Velký úspěch armády Děnikinovy, *Národní politika*, 6. srpna 1919, ročník 37, číslo 215, s. 4.

¹³¹ Ukrajina, *Národní politika*, 3. září 1919, ročník 37, číslo 243, s. 3.

¹³² Ukrajina. Polský útlak ve východní Haliči, *Národní listy*, 4. září 1919, ročník 59, číslo 209, s. 3.

Ukrajinou o vytvoření společné obrany proti bolševickému Rusku. V *Národních listech*¹³³ se můžeme dočíst o změnách v ukrajinské ústavě. Je zavedena sněmovní soustava, která má zabránit koncentraci moci do jedné ruky, jako tomu je v Rusku. Jen pět řádků je věnováno poděkování Čechům, kteří přispěli k osvobození Volyně od bolševiků. Informace je převzata z časopisu *Ukrajinec*.¹³⁴ Ve 2. polovině září se objevují dva články o jednáních mezi Děnikinem a Petljurou.¹³⁵

V říjnu jsem našla v *Národní politice*¹³⁶ rozsáhlý článek, ve kterém ukrajinský ministr Temnic'kyj podává zprávu o Ukrajině. Jeho prohlášení se dá shrnout do tří bodů: 1) Existuje jediná Ukrajinská republika a jejím prezidentem je Petljura; 2) V otázce samostatnosti Ukrajiny či jejího spojení s Ruskem má rozhodnout konstituanta; 3) Jsou dvě možnosti: buď naprostá samostatnost Ukrajiny nebo federativní poměr k Velkorusku. Nepřátelský postoj k Děnikinovi byl dle Temnic'kého vytvořen jeho vpádem a obsazením ukrajinského území. *Národní listy* přináší jen tři stručné zprávy o jednání ukrajinské vlády s Děnikinem.

V listopadu mají zprávy o Ukrajině v obou denících rozdílné zastoupení. *Národní listy* přináší jen velmi strohé a krátké zprávy o rozkladu Petljurovy armády¹³⁷ a informují o přechodu části ukrajinského vojska k Děnikinovi¹³⁸. Zpravodajství zachycené v *Národní politice* je naopak mnohem pestřejší a bohatší. I tento deník si všimá přechodu části ukrajinské armády k Děnikinovi.¹³⁹ Poměrně velký počet zpráv přináší deník o postavení Děnikinovy armády, o jejím postupném oslabování a jeho odchodu z Kyjeva.¹⁴⁰

V prosinci jsem v *Národní politice* nenalezla žádnou zprávu, která by se týkala Ukrajinské lidové republiky. *Národní listy*¹⁴¹ se jen v jedné krátké zprávě vrací k rozkladu Petljurovy armády. Jiné informace jsem ani v tomto periodiku nenalezla.

¹³³ Ukrajina, *Národní politika*, 4. září 1919, ročník 37, číslo 244, s. 4.

¹³⁴ Ukrajina. Příměří mezi Poláky a Ukrajinci, *Národní listy*, 5. září 1919, ročník 59, číslo 210, s. 2.

¹³⁵ Ukrajina. Jednání mezi Děnikinem a Petljurou, *Národní listy*, 23. září 1919, ročník 59, číslo 224, s. 2, Ukrajina. K obsazení Kyjeva Děnikinem, *Národní listy*, 26. září 1919, ročník 59, číslo 227, s. 2.

¹³⁶ Ukrajinský ministr Temnic'kyj o Ukrajině, *Národní politika*, 1. října 1919, ročník 37, číslo 270, s. 5.

¹³⁷ Petljurovy armáda a Děnikin dle ukrajinských zpráv, *Národní listy*, 25. listopadu 1919, ročník 59, číslo 276, s. 3.

¹³⁸ Ukrajina. Poražený vůdce, *Národní listy*, 22. listopadu 1919, ročník 59, číslo 274, s. 3.

¹³⁹ Události na Rusi. Část ukrajinské armády přešla k Děnikinovi, *Národní politika*, 21. listopadu 1919, ročník 37, číslo 320, s. 2.

¹⁴⁰ Události na Rusi. Děnikin u Kyjeva ohrožen, *Národní politika*, 14. listopadu 1919, ročník 37, číslo 313, s. 3., Události na Rusi. Válečná zpráva ukrajinská, *Národní politika*, 18. listopadu 1919, ročník 37, číslo 317, s. 2., Události na Rusi, Postup bolševiků proti Děnikinovi a Kolčavovi, *Národní politika*, 27. listopadu 1919, ročník 37, číslo 325, s. 3.

¹⁴¹ Ukrajina. Rozklad Petljurovy armády, *Národní listy*, 2. prosince 1919, ročník 59, číslo 282, s. 2.

Závěrem této kapitoly mohu konstatovat, že oba deníky věnovaly nejvíce pozornosti bojům Ukrajiny s Poláky a Rusy. Zprávy to však byly velmi strohé, většinou převzaté ze světových tiskových agentur, zejména z Ukrajinské tiskové služby. Jen květnové informace o působení URK v Československu byly rozsáhlejší a mohly čtenářům představit Ukrajinu z jiného než válečného pohledu.

2.5.2. Zprávy o Ukrajinské republikánské kapele v českém tisku v roce 1919

První zmínka o URK se objevila v *Národních listech*¹⁴², tento článek zve na vystoupení ukrajinského souboru ve dnech 11., 14., 15. a 17. května. 12. května 1919 se začaly objevovat pozitivní reakce na vystoupení URK, což vyvrcholilo článkem z 18. května 1919, kde byl popisován soubor, repertoár, ale také Ukrajina samotná.

Národní politika věnovala Kapele rozhodně větší pozornost. Již 13. května¹⁴³ vyšel článek, který velmi podrobně popisoval charakteristiku skladeb, dále pak složení souboru, zabýval se ukrajinskou hudbou a skladateli. Na tomto článku je zajímavé, že autor pojednává o *ukrajinské* kapele, která však ukazuje krásu *maloruského* zpěvu. Tento detail velmi dobře ilustruje neukotvenost názvu označujícího příslušníky „ukrajinského“ národa. Stále zde přetrvávalo označení „Malorus“, „maloruský“.

Ještě před odjezdem z Prahy se v plzeňském *Českém deníku*¹⁴⁴ začaly objevovat pozvánky na koncertní vystoupení URK, dokonce i s přesným koncertním programem. 19. května roku 1919 se odehrálo první vystoupení v Plzni. Úspěch URK byl obrovský, jejich koncert byl kladně hodnocen jak plzeňskými hudebními znalci, tak i obyčejným publikem.¹⁴⁵

Z Plzně kroky Kapely směřovaly do Brna. V *Lidových novinách*¹⁴⁶ lze již 18. května nalézt první upoutávky na koncerty URK. Nehledě na tyto pozvánky byly nakonec z důvodu malého zájmu brněnského publika koncerty Kapely zrušeny. Další série článků snažících se povzbudit brněnské obyvatele k návštěvě koncertů situaci

¹⁴² Divadlo a umění, *Národní listy*, 6. května 1919, ročník 59, číslo 107, s. 4

¹⁴³ Divadlo a hudba, *Národní politika*, 13. května 1919, ročník 37, číslo 131, s. 5

¹⁴⁴ Ukrajinský republikánský pěvecký smíšený sbor, *Český deník*, 15. května 1919, ročník 8, číslo 133, s. 6.

¹⁴⁵ Koncerty, Ukrajinský pěvecký soubor, *Český deník*, 22. května 1919, ročník 8, číslo 140, s. 6

¹⁴⁶ Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*, 18. května 1919, ročník 27, číslo 137, s. 5.

zlepšily.¹⁴⁷ Soubor nakonec vystupoval 21., 22. a 25. května. Jejich zpěv je popisován jako zpěv z jiného světa, který je živelný a přitom plně profesionální.¹⁴⁸

2.6. Změna pohledu obyvatel Československa na Ukrajinu po příjezdu Ukrajinské republikánské kapely

Pro většinu českého obyvatelstva, zejména z nižších společenských vrstev, byla Ukrajina v době příjezdu URK do Československa neznámou zemí. Tuto skutečnost velmi dobře dokládá *Pamětní knížka Ukrajinské republikánské kapely* z roku 1919. Z příspěvků ve výše uvedené knize je patrné, že povědomí nižších společenských vrstev o Ukrajině je malé, ba téměř nulové. Mezi českou inteligencí byla tato obeznamenost pochopitelně vyšší, i když můžeme konstatovat, že rozdíly v orientaci v ukrajinských záležitostech byly v tomto prostředí poměrně velké. Na jedné straně zde existovala řada osobností, pro něž Ukrajina a ukrajinské záležitosti představovaly výrazný předmět zájmu a jejich obeznamenost v této oblasti byla velmi vysoká (většinou se jednalo o osobnosti, jež měly Ukrajinu jako součást profesionálního zaměření (např. J. Nečas); část české inteligence byla poměrně solidně orientována v základních otázkách týkajících se politické situace na Ukrajině, ovšem stále zde existovala značná část těch, kteří projevovali jen slabé povědomí, svědčící spíše o chaotických a nesystematických informacích, které měly možnost načerpat. Na jednu stranu se například v *Národních listech* z ledna roku 1919¹⁴⁹ autoři zaobírají otázkou česko-ukrajinských vztahů, zdůrazňují závažnost vyslání Západoukrajinské delegace do Prahy jako jeden z faktů sbližení obou nově vzniklých zemí. Na druhou stranu v téže době stále není ukotveno označení pro obyvatele Ukrajiny. Samotné označení obyvatele Ukrajiny, tedy „Ukrajinec“, se v Rakousku-Uhersku, později Československu, používalo velmi zřídka. Především zde přetrvávaly názvy jako Rusín (Ukrajinec z Haliče, Bukoviny) nebo slovo Malorus (z větší části byl tak nazýván Ukrajinec Ruského impéria). Dokonce před příjezdem Ukrajinské republikánské kapely do Československa se v československém

¹⁴⁷ Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*, 20. května 1919, ročník 27, číslo 139, s. 7.

¹⁴⁸ Ukrajinský republikánský soubor, *Lidové noviny*, 24. května 1919, ročník 27, číslo 144, s. 6 - 7.

¹⁴⁹ Ukrajinské poselstvo do Prahy, *Národní listy – večerní vydání*, Praha 17. ledna 1919, ročník 39, č. 13, s. 1.

tisku, konkrétně v *Národní politice*, objevila upoutávka, která zvala na vystoupení maloruského souboru.¹⁵⁰

Po příjezdu URK do Československa dne 5. května 1919 a po následném prvním vystoupení ve Smetanově sále v Praze 11. května 1919 se u české inteligence i u nižších vrstev společnosti začíná měnit pohled na Ukrajinu. Z velké části to bylo zapříčiněno právě příjezdem URK do Československa. Během koncertního turné po Československu ve všech městech, které navštívili, visely upoutávky na jejich vystoupení.¹⁵¹ Pro návštěvníky jejich koncertů to znamenalo, že si vytvořili nový náhled na dosud neznámý kulturní život. Byli překvapeni srozumitelností jazyka, kulturností projevu a ochotou členů Kapely přizpůsobit se jazyku země, ve které vystupovali.¹⁵² Tímto postojem si Kapela získala české publikum. Česká inteligence po příjezdu URK začala objevovat kulturní hodnoty Ukrajiny, její historii a začala se zajímat o politickou situaci země ve větší míře než doposud.

Po velkém úspěchu mnoha vystoupení URK v Československu a díky demokratickým principům, které byly dodržovány v nově vzniklé Československé republice, se náš stát stal centrem ukrajinské emigrace. Na území Československa vznikla řada ukrajinských vzdělávacích institucí (mimo jiné i Ukrajinská svobodná univerzita, 1921), spolků a organizací a Praha se stala skutečnou kulturní a vzdělávací oázou ukrajinských emigrantů.

Co se týče zhodnocení dlouhodobějšího vlivu vystoupení URK v českém prostředí, je nutné konstatovat, že právě vzhledem k příchodu velkého množství ukrajinských emigrantů do Československa a tedy i vzhledem k vytvoření nového „zdroje“ ovlivňujícího vzájemné česko-ukrajinské vztahy, je takový úkol velmi obtížný.

¹⁵⁰ Divadlo a hudba, *Národní politika*, 13. května 1919, roč. 37, č. 131, s. 5.

¹⁵¹ БЕЗРУЧКО, Леонтін. Українська республіканська капела 2. Народна Воля, Скрентон, 1 березня 1932, 21, № 24, с. 3.

¹⁵² URK zpívali nejen lidové písně, ale také vždy měli nastudovanou hymnu země, ve které vystupovali, což vždy vzbudilo v koncertních sálech velké ovace.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila zobrazit vznik Ukrajinské republikánské kapely a její působení v Československu a jiných zemích Evropy a světa. Součástí práce je i zasazení existence Ukrajinské republikánské kapely do historických souvislostí, pohled na Ukrajinu před a po působení souboru na našem území. Snažila jsem se zachytit kulturní a společenské kontakty mezi oběma národy a zdůraznit tuto intenzivní (přestože krátkodobou) epizodu vzájemného sblížení prostřednictvím hudby, která měla ukázat českým posluchačům vyspělost ukrajinského folklóru ve spojení s nejlepšími tradicemi pravoslavné duchovní hudby.

Vzhledem k tomu, že téma je velmi rozsáhlé, nezpracovala jsem veškeré materiály z dobových záznamů a periodik. Nedostatkem práce je jen krátký rozbor ohlasů na vystoupení Kapely a stručný nástin pohledu občanů Československa na Ukrajinu před příjezdem Kapely a po jejím odjezdu.

Ztěžující okolností při zpracování daného tématu byl fakt, že mnohé prameny jsou velmi těžko přístupné a jsou k dohledání pouze v zahraničních archivech (např. Ukrajinský národní archiv v Kyjevě; Ústav etnografie, folkloristiky a uměnovědy Maksyma Ryl'ského; Národní akademie věd Ukrajiny v Kyjevě, Muzeum Mykoly Lysenka v Kyjevě). Významným zdrojem materiálů k tématu je zvláště část sbírky Muzea osvobozenického boje Ukrajiny, které bylo založeno v Praze v květnu roku 1925, a to z iniciativy profesorů Ukrajinské svobodné univerzity. Sbírkou tohoto Muzea jsou pro danou práci velmi důležité, neboť se zde nacházejí exponáty spjaté s ukrajinskou kulturou, historií, ale i materiály URK z cest Československem. V současnosti je podstatná sbírka URK umístěna v Kyjevě.

Jelikož mě téma bakalářské práce velmi zaujalo a ve svém volném čase se zabývám hudbou a lidovým folklórem, chtěla bych v průběhu magisterského studia pokračovat ve zpracování tohoto tématu jako práce diplomové.

Seznam příloh

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Jmenný seznam zpěváků

Obr. č. 1
Ukrajinská republikánská kapela v Praze v roce 1919

56. Олександр Кошиць.

57. Пл. Россінович-Шуровська.

58. Українська Республіканська Капела в Празі (1919 р.)
Стоять (згори, зліва). 1-й ряд: В. Чавдарів, Ол. Чехівський, М. Петренко В. Пасько, Діакон П. Корсунівський, Н. Кузьмін, Юр. Кириченко, Дм. Левитський, Ф. Козловський, В. Шевченко, Ю. Брень, Д. Миронюк, Л. Безручко, Г. Леонів; 2-й ряд: І. Бучковський, Гр. Дяченко, Г. Шандрівський, В. Судако, Андрій Педа, К. Миколайчук, П. Ординський, М. Кучерів, Ол. Горянський, Л. Троїцький, Р. Кирчів, Юр. Татарів, П. Королевич, Ф. Базилевич; 3-й ряд: Х. Литвин, Н. Дяченко ур. Гордаш, М. Примська, З. Курчинська ур. Чехівська, Н. Чорна, Н. Броунс, Євд. Чабаненко, Юл. Кириченкова, В. Туркало, Туся Приходько, Т. Литвинова, С. Судакова, Л. Татарів, Л. Сорочинський; 4-й ряд: Н. Царьгородська, К. Здорик-Здориченко, В. Радченко, К. Роцалівська, ур. Яжуненко, С. Колодівна, Н. Машикевич, Ол. Горянська, М. Січинська ур. Орисик, С. Безручкова ур. Гавєська, П. Артеміва, М. Терпило, Т. Кошицева ур. Георгієвська. Сидять в 1-му ряді: Ост. Вахнянин, Г. Кирчова ур. Ватич, Шпурний імпресаріо (чех), проф. Гр. Туцанський, дир. Олександр Кошиць, пом. дир. Пл. Шуровська, Петро Стеценко, адм. Ол. Курчинський, господарь, канцелярист-фотограф Юр. Віницьковський. Відсутні: С. Аверянова, О. Копачик, А. Антонович, адм. Ол. Приходько, М. Чайковський, В. С.

Zdroj Narižnyj, S. : Ukrajinská emigrace

Obr. č. 2
Ukrajinská republikánská kapela v Praze v roce 1919

v národních krojích.

KE KONCERTU UKRAJINSKÉHO PĚVECKÉHO SBORU V PRAZE.

Ukrajinský republikánský smíšený pěvecký sbor v národních krojích (75 umělců a umělkyně) pořádá v Praze koncert ze skladeb ukrajinských skladatelů ve prospěch Červeného kříže.

Zdroj : *Světazor* 14. května 1919, ročník 19 číslo 36, s.5.

Jmenný seznam členů Kapely

HLAVNÍ DIRIGENT

Košyc Oleksandr – Tarasivka (Kyjevščina)

POMOCNICE DIRIGENTA

Ščurovská Platonida – Vorobryvka (Kyjevščina)

PROFESOR ZPĚVU

Tučapskyj Hryhoryj – Krasnoselka (Kyjevščina)

SOPRÁN

Artemjeva Apolonaria – Kyjev
Averjanova Sofia- Ržiščiv (Kyjevščina)
Bartkova Varvara –Vynca (Podolí)
Dovhaňova Marina – Kišiněv (Besarábie)
Hajevská Sofia – Braclav (Podolí)
Heorhijevská Taťána – Vynca (Podolí)
Horjanská Evhenia – Karlovka (Poltavščina)
Kopačukova Olha – Černovice
Kiričenkova Julia – Voroněž
Litvinova Fedora – Kvitky (Kyjevščina)
Orysikova Mychajla – Lvov
Prychod'kova Olha – Kamenec Podolský
Terpylova Maryna –Trypilja (Kyjevščina)
Turkalova Vira – Nemyrincy (Podolí)

ALT

Antonovičova Antonina – Kyjev
Brousova Nina- Černyhiv
Carhorodská Nina – Buda (Poltavščina)
Čabanenkova Eudoxie – Peščanivka (Podolí)
Čechivská Zinaida – Horochovatka (Kyjevščina)
Čorná Nadia – Černyhiv
Hordašova Nina – Zlobidla (Podolí)
Jakunenková Katarina – Hurovščina (Kyjevščina)
Kolodijivna Sofia – Lvov

Korecká Lydia – Kyjev
Maškevičova Nina – Severynivka (Podolí)
Pohrybná Lydia – Veršovec (Kyjevščina)
Prijemská Marja – Korostyšiv (Kyjevščina)
Radčenkova Viktorie – Dymmer (Kyjevščina)
Zdoričenkova Katarina – Jelisavet (Chersonščina)

TENOR

Basylevyč Fedyr – Kyjev
Bezručko Leontin – Kyjev
Breň Jurko – Achtyrka (Charkivščina)
Horjanskyj Euhén – Kyjev
Horodyskyj Euhén – Žitomír
Kiričenko Jurko – Luka (Podolí)
Korolevič Petro – Čerkasy (Kyjevščina)
Kozlovskyj Fedyr – Marianivka (Kyjevščina)
Kučeriv Mychajlo – Odessa
Kyrčiv Roman – Douhe (Halič)
Leoniv Havrylo – Moskva
Levickýj Dmytro – Vilno
Myroňuk Dmytro – Hryckivka (Podolí)
Soročinskyj Leontij – Hajsín (Podolí)
Ševčenko Vasil – Trošťanka (Kyjevščina)
Tatariv Jurko – Čihryn (Kyjevščina)
Tatariv Leonid – Čihryn (Kyjevščina)
Trojickýj Leonid – Kremeneč (Volyň)

BAS I.

Čechivskyj Oleksa – Horochovatka (Kyjevščina)
Djačenko Hryc – Tarašča (Kyjevščina)
Kuzmyn Nikon – Korob (Černyhivščina)
Ordynskyj Petro – Skvyra (Kyjevščina)

Pasko Vasil – Sanžary (Poltavščina)
Peda Andrij – Sokal (Halič)
Stecenko Petro – Kvitky (Kyjevščina)
Sudak Volodymyr – Cholm
Truchlyj Oleksandr – Kyjev

BAS II.

Bučkovskij Iliodor – Kozelec (Černyhivščina)
Korsunovskij Pavlo – Čihyryn (Kyjevščina)
Litvin Charyton – Maťusy (Kyjevščina)
Mykolajčuk Kyrylo – Parchomivka (Kyjevščina)
Petrenko Metodyj – Jachnyky (Poltavščina)
Rejvachivskij Fotij – Čudyn (Kyjevščina)
Roščachivskij Mychajlo – Konela (Podolí)
Ručko Mykola – Zavoryčy (Černyhivščina)
Šandrovskij Hlib – Tulčin (Podolí)
Truchlyj Ivan - Žurovka (Poltavščina)
Truchlyj Serhij - Žurovka (Poltavščina)

OKTAVISTI

Andrijevskej Viktor – Poltava
Čardariv Volodymyr – Hanaseny Nov (Besarábie)
Kosteckij Mykola – Kvitky (Kyjevščina)
Zraževskij Irinach – Šumky (Kyjevščina)

KANCELÁŘ

Prychod'ko Olesa (hlavní administrátor) - Kamenec Podolský
Kurčinskij Oleksandr (úředník) - Kamenec Podolský
Vinckovskij Jurko (úředník) - Lvov
Kizyma Oleksandr (bibliotekář) – Bylany (Podolí)
Vatyčova Hanna (překladatelka) – Kamenec Podolský
Sičynskij Volodymyr (kurýr) – Kamenec Podolský
Vachňanyn Ostap (kurýr)- Stryj (Halič)

Zdroj: Nejedlý, Z.: *Ukrajinská republikánská kapela*

Seznam použité literatury

- BOJKO, O., GONĚC, V.: *Nejnovější dějiny Ukrajiny*, Brno: Jota, 1997, s.267, ISBN 80-7217-031-7.
- BOCZKOWSKI, H.: *Ukrajina a ukrajinská otázka*, Praha: Svaz pro osvobození Ukrajiny, 1915, s. 59.
- ЧЕРЕПАНОВА, С. О.: *Українська культура історія і сучасність*, Львів: Світ, 1994, 1, vydání, s. 456, ISBN 5-7773-0206-8.
- ГАВРИЛЮК, М.: *Українські композитори*, Буенос Айрес: Чампион, 1970.
- HARENBERG, B. a kol.: *Kronika lidstva*, Bratislava: Fortuna Print, s.1247. ISBN 80-7153-039-5.
- НАРІЖНИЙ, С.: *Українська пісня за кордоном*, Прага 1941.
- НАРІЖНИЙ, С.: *Українська еміграція*, Прага 1942.
- НАРТОВ, В., В.: *Історія України*, Харків: Книжний клуб, 2007, с. 349, ISBN 966-343-352-3.
- HRUŠEVSKÝJ, M.: *Ukrajina a Ukrajinci*, z ukrajinštiny přel. F.S. Frabša, Praha: Nakladatelství Fr. Švejda v Praze VIII, 1918.
- HRUŠEVSKÝJ, M.: *Ukrajina a Rusko*, Praha, Čas 1919.
- JANIV, V.: *Studies and Materials on Modern Ukrainian History*, Munchen: Ukrajins'kyj Vil'nyj Universytet 1970, s. 352.
- NEČAS, J.: *Prosím za jeden národ*, Brno: Rolnická tiskárna, 1918.
- NEČAS, J.: *Uherská rus a česká žurnalistika-Neuzavírejte kruh našich přátel*, Užhorod 1919
- NEJEDLÝ, Z.: *Ukrajinská republikánská kapela*, Praha: Čas, 1920.
- MAGOCSI, P.R.: *A History of Ukraine*, Seattle: University of Washington Press, 1997, Second printing, s.784, ISBN 0-295-97580-6.
- MAGOCSI, P.R.: *The Shaping of a National Identity*, Cambridge: Harvard University Press, 1978, s. 640, ISBN 0-674-80579-8.
- МУШИНКА, М.: *Музей визвольної боротьби України та доля його фондів*, Київ 2005.
- ПЕЛЕНСЬКИЙ, О.: *Світова концертна подорож української республіканської капели: спомини учасника*, Львів 1933.
- ZAHRADNÍČEK, T.: *Jak vyhrát cizí válku : Češi, Poláci a Ukrajinci 1914 -1918*, Praha: ISV, 2005, 250, ISBN 80-85866-65-0.
- ZILYNSKYJ, B.: *Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917-1945 (1994)*, Praha: x-Egem, 1995.
- ZILYNSKYJ, O.: *Sto padesát let česko-ukrajinských literárních styků*, Praha: Svět Sovětů, 1968, s. 480.
- ŽYVOTKO, A.: *Sovětské Rusko a Ukrajina*, Praha: Pomocný výbor pro hladovějící na Ukrajině, 1933, s. 44.

Elektronické zdroje

- TRÁVNÍČEK, T.: [databáze online]. www.lidovky.cz [citováno 2009-11-03]. Dostupné z URL <http://www.cs-magazin.com/2005-02/view.php?article=articles/cs0502132.htm>.
- ZILYNSKIJ, B. RAJČINCOVÁ, L.: [databáze online]. www.ukrajinci.cz [citováno dne 2010-04-01]. Dostupné z URL <http://www.ukrajinci.cz/cs/diaspora-cr/detail/narodnost-se-predstavuje/>.
- Historie Hlaholu. *Hlahol* [online]. 2003-3-08, 1., [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.hlahol.cz/historie.html> 24.4.10>.
- Karel Havlíček Borovský. *Karel Havlíček Borovský* [online]. 2008-05-25, 2, [cit. 2010-07-03]. Dostupný z WWW: <Id.johannesville.net/havlicek-borovsky/dilo>.
- Historie Ukrajiny. *Ukrajina* [online]. 2007, 1., [cit. 2010-05-10]. Dostupný z WWW: <www.voltek.cz/poklady/ukrajina_historie01.htm>.
- KOROTYJE - BLACKSMITH, Valentyna. *Українська пісня . Українська пісня* [online]. 2008-05-15, 2., [cit. 2010-07-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ukrainians-world.org.ua/142/133/148/>>.

Periodika

- БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 1. *Народна Воля*, 1932, роč. 21, číslo 23, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 2. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 24, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 3. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 25, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 4. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 26, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 5. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 27, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 6. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 29, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 7. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 30, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 8. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 31, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 9. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 41, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 10. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 42, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 11. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 49, s. 3.

БЕЗРУЧКО. Українська республіканська капела 12. *Народна Воля*, 1932, ро́ч. 21, číslo 53, s. 3.

Ukrajinský republikánský pěvecký smíšený sbor, *Český deník*, 1919, roč. 8, číslo 133, s. 6.

Koncertní oznamovatel, *Český deník*, 1919, roč. 8, číslo 134, s. 9.

Koncertní oznamovatel, *Český deník*, 1919, roč. 8, číslo 137, s. 4.

Koncerty, Ukrajinský pěvecký soubor, *Český deník*, 1919, roč. 8, číslo 140, s. 6.

Mezispojenecká misse proti Ukrajincům, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 58, s. 1.

Polská zpráva o bojích u Lvova, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 60, s. 1.

Ukrajinské národní shromáždění zahájeno, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 76, s. 2.

Jednání o mír polsko – ukrajinský, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 73, s. 1.

Porážka bolševiků v Ukrajině, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 78, s. 2.

Ukrajinská republika chce být nezávislým státem, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 81, s. 2.

Sověťová armáda přešla k Ukrajincům, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 96, s. 2.

Divadlo a umění, Týdenní přehled koncertní, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 105, s. 4.

Divadlo a umění, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 107, s. 4.

Řádění bolševiků v Kyjevě, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 108, s. 2.

Divadlo a umění, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 109, s. 6 - 7.

Divadlo a umění, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 110, s. 4.

Divadlo a umění, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 111, s. 5.

Divadlo a umění, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 114, s. 6.

Divadlo a umění, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 117, s. 5.

Divadlo a umění, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 118, s. 5.

Situace v Ukrajině, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 137, s. 4.

Ukrajina, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 142, s. 3.

Snahy Ukrajinské republiky, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 144, s. 1 - 3.

Ukrajina, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 147, s. 2.

Ukrajina, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 148, s. 3.

Ukrajina, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 149, s. 3.

Ukrajina, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 152, s. 3.

Ukrajina. Nová ofenziva bolševiků v Ukrajině, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 153, s. 2.

Ukrajina. Jediným prostředkem proti ruskému bolševictví, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 154, s. 3.

Ukrajina. Polsko – bolševická dohoda, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 157, s. 2.

Ukrajina. Ukrajina v boji s Poláky a bolševiky, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 158, s. 3.

Ukrajina. Situace ukrajinského vojska, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 165, s. 3.

Ukrajina. Ukrajinci obrátí všechny své síly proti bolševikům, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 166, s. 2.

Ukrajina. Ukrajinská situační zpráva vojenská, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 168, s. 5.

Ukrajina. Epidemie v Ukrajině, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 169, s. 3.

Ukrajina. *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 177, s. 3.

Ukrajina. Zoufalá situace ve východní Haliči, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 179, s. 2.

Ukrajina. Z ukrajinské fronty, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 180, s. 5.

Ukrajina. Protest Ukrajiny proti jednání Polska ve východní Haliči, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 184, s. 2.

Ukrajina. Úspěchy ukrajinských vojsk proti bolševikům, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 186, s. 2.

Ukrajina. Přehnané zprávy o pogromech na Ukrajině, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 187, s. 2.

Ukrajina. Mezinárodní konference v Lucernu pro samostatnost Ukrajiny, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 196, s. 2.

Ukrajina. Velká vítězství ukrajinského vojska nad bolševiky, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 202, s. 2.

Ukrajina. Polsko, Rumunsko a Ukrajina společně proti ruským bolševikům, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 208, s. 2.

Ukrajina. Polský útlak ve východní Haliči, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 209, s. 3.

Ukrajina. Příměří mezi Poláky a Ukrajinci, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 210, s. 2.

Ukrajina. Jednání mezi Děnikinem a Petljurou, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 224, s. 2.

Ukrajina, Správa východní Haliče bude svěřena Polsku?, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 225, s. 3.

Ukrajina, K obsazení Kyjeva Děnikinem, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 227, s. 2.

Ukrajina. Ukrajinci se nezřekli východní Haliče, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 230, s. 3.

Ukrajina. Zprávy o dohodě ukrajinské vlády s Děnikinem, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 232, s. 3.

Ukrajina. Rekonstrukce vlády, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 235, s. 4.

Ukrajina. Ukrajinská vláda vyhlásila Děnikinovi válku, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 237 s. 4.

Ukrajina. Ukrajinské vojsko přešlo k Děnikinovi, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 275, s. 3.

Ukrajina. Porážený vůdce, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 274, s. 3.

Děnikinovi zpráva o prolomení bolševické fronty, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 276, s. 3.

Ukrajina. Rozklad Petljurovy armády, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 282, s. 3.

Ukrajina. Protest ukrajinské misse proti podpoře gen. Děnikina Anglií, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 286, s. 2.

Ukrajinci ve Lvově, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 4, s. 3.

Ukrajinské požadavky, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 10, s. 3.

Polská ofenziva proti Ukrajincům, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 11, s. 3.

Události na Rusi. Porážka bolševiků na Rusi, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 14, s. 3.

Projev ukrajinského prezidenta, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 18, s. 2.

Dvaadvacátý leden ukrajinským národním svátkem, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 29, s. 2 - 3.

Přání Ukrajiny, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 32, s. 2.

Události na Rusi. Bolševici vypuzeni z Kyjeva, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 33, s. 3.

Střelba z těžkých děl, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 40, s. 2.

Příměří mezi Poláky a Ukrajinci, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 47, s. 3.

Boje Poláků s Ukrajinou, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 52, s. 3.

Nový nezdar polsko – ukrajinského jednání, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 62, s. 3.

Události na Rusi. Protest ukrajinské vlády proti stranickosti dohodové mise, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 66, s. 2.

Události na Rusi. Nedorozumění mezi ruskými dobrovolníky a Francouzi v Oděse, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 67, s. 3.

Události na Rusi. Vláda ukrajinské sovětské republiky přesídlila do Kyjeva, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 79, s. 2.

Události na Rusi. Bolševici v Ukrajině zaskočeni, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 85, s. 2.

Události na Rusi. Kyjev vyrván bolševikům, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 112, s. 2.

Události na Rusi. Nová ukrajinská vláda, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 117, s. 2

Divadlo a hudba, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 125, s. 7.

Divadlo a hudba, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 127, s. 7.

Divadlo a hudba, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 131, s. 5.

Divadlo a hudba, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 133, s. 5 - 6.

Divadlo a hudba, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 134, s. 7.

Divadlo a hudba - ranní vydání, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 135, s. 5-6.

Divadlo a hudba – večerní vydání, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 135, s.7.

Události na Rusi. Oděsa a Krym v rukou Ukrajinců, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 154, s. 4.

Konec ukrajinské armády ?, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 164, s. 3.

Události na Rusi. Válečné zprávy bolševické vlády, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 170, s. 3.

Z ukrajinského tábora, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 175, s. 4.

Ukrajinská protiofenziva v Haliči, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 177, s. 4.

Polsko a Ukrajina, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 179, s. 3.

Události na Rusi. Boje o Kyjev, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 183, s. 3.

Ukrajina, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 187, s. 4.

Události na Rusi. Petljura zahájil znovu ofenzivu, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 202, s. 5.

Události na Rusi. Velký úspěch armády Děnikinovy, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 215, s. 4.

Události na Rusi. Ozbrojení Děnikinovy armády, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 228, s. 3.

Události na Rusi. Bolševici vyhnáni z Oděsy – Jejich ústup od Kyjeva, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 229, s. 3.

Ukrajina, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 243, s. 3.

Události na Rusi. Ukrajina, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 244, s. 4.

Ukrajina, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 246, s. 3.

Ukrajina, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 247, s. 3.

Události na Rusi. Jednání Ukrajinců s Děnikinem, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 255, s. 4.

Události na Rusi. Děnikin proti Ukrajincům, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 260, s. 4.

Polsko – Ukrajina – Velká Rus, *Národní politika – večerní vydání*, 1919, ročník 37, číslo 260, s. 5.

Události na Rusi. Smír mezi Petljurou a Děnikinem, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 267, s. 3.

Ukrajinský ministr Temnický o Ukrajině, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 270, s. 5.

Události na Rusi. Válka Ukrajinců s Děnikinem a bolševiky, *Národní politika*, 1919, roč. 37, číslo 279, s. 3.

Události na Rusi. Děnikin u Kyjeva ohrožen, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 313, s. 3.

Události na Rusi. Válečná zpráva ukrajinská, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 317, s. 2.

Události na Rusi. Část ukrajinské armády přešla k Děnikinovi, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 320, s. 2.

Události na Rusi. Zpráva o rozpadu ukrajinského vojska se vyvrací, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 322, s. 3.

Události na Rusi. Postup bolševiků proti Děnikinovi a Kolčavovi, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 325, s. 4.

Události na Rusi. Petljura vyzývá ku „svaté válce“, *Národní politika*, 1919, ročník 37, číslo 345, s. 3.

Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*, 1919, roč. 27, číslo 137, s. 5.

Divadlo, koncerty a zábava, *Lidové noviny*, 1919, roč. 27, číslo 139, s. 7.

Ukrajinský smíšený sbor přece přijede do Brna, *Lidové noviny*, 1919, roč. 27, číslo 140, s. 4.

Divadlo koncerty a zábava, *Lidové noviny*, 1919, roč. 27, číslo 143, s. 7.

Ukrajinský republikánský soubor, *Lidové noviny*, 1919, roč. 27, číslo 144, s. 6 - 7.

Za hranicemi, Ukrajinská nota dohodě, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 3, s. 2.
O stycích ukrajinsko – československých, *Národní listy*, 1919, roč. 59, číslo 5, s. 2.
VOJDANOV, Volodymyr. K otázce rusko – ukrajinské, *Národní listy*, 1919, ročník 59, číslo 20, s. 2.

Sborníky

Sestavila PETIŠKOVÁ, D.: *Muzeum osvobozenéckého boje Ukrajiny, k 80: výročí založení*, Národní knihovna ČR, Praha 2006, s.282, ISBN 80-7050-502-8.

Памятна книжка Української республіканської капели 1919, Praha 1919.